SPISY ADOLFA HEYDUKA

VI.

DŘEVORUBEC

PG
5038
H48
1900
SY-6

SPISY

ADOLFA HEYDUKA

VI.

DŘEVORUBEC.

TŘETÍ VYDÁNÍ.

Nakladatelství J. OTTO v Praze.

176 Ga

ADOLF HEYDUK:

DŘEVORUBEC.

KRESBA ZE ŠUMAVY.

TŘETÍ VYDÁNÍ.

Nakladatelství J. OTTO v Praze.

PG
5038
H48
1900
SV. 6

VŠECHNA PRÁVA VYHRAZUJE SI NAKLADATEL.

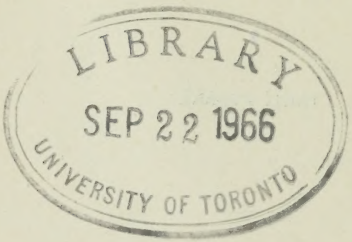

1126689

Tiskem „UNIE“ v Praze.

PRŮVODEM.

Do „Dřevorubce“ vložil jsem veškeré ty hluboké dojmy, jež ondy vyvolalo v mé duši hrozné řádění zběsilé bouře, která satanskými křídly velebný hvozd šumavský mýtila, připravujíc z kmenů staletých obrovské úly nepatrnému hmyzu, jehož roje zpustošiti hrozily veškerou nádheru českých lesů. V knize té vyrostlo vše z mého bezprostředního nazírání, nic není smyšleného, ani ono noční bloudění dřevorubcovo s milým dítětem; zažilť jsem je též s mladistvým svým přítelem, šlechticem Vilémem z Löwů, nyní professorem architektury na vysokých školách technických v Štyrském Hradci. Cestoval se mnou jako student po Šu-

mavě a já zvolil jsem nad stěnou Plö kenštejnskou stezku poněkud schůdnější než při své první návštěvě, obávaje se, aby svěřenec můj neopatrným krokem na strmé stěně k neštěstí nepřišel. Ale zabloudili jsme v překvapivší nás noci důkladně. Volání naše o pomoc zaniklo v šumu lesa.

Sedm plných hodin bloudili jsme po rozvalinách skal i po močálech a třasaviskách, do nichž jsme zapadali; brodili jsme se kamenitými bystřinami a stržemi, chtíce vybřednouti na nějakou cestu, ale vše bylo marno. Konečně zaslechli jsme zvonky dobytka, vyhnaného na noční pastvu, jak v horách zvykem; ale pasáci báli se nás a my pasáků, a že jsme byli přímo na hranicích bavorských, báli jsme se též strážníků pohraničních, již nás snadno za pašery míti mohli, a báli jsme se pašerů, již považovati nás mohli za finančníky. Kdož pak v nás té noci tušil zbloudilé turisty! —

Konečně nám pasáci ukázali směr cesty k nejbližšímu obydlí lidskému. —

Svítalo, když jsme se vysíleni a rozedráni octli na kraji lesa u veliké myslivny.

Zhrozili se nás a opatřili nás, ale útrapy naše byly tak kruté, a těla naše tak umdlená a utrmácená, že jsme teprve třetího dne na cestu se odvážili. Oba odstonali jsme bloudění to těžkými nemocmi, a pomyslím-li na onu noc, chvím se bezvolně posud.

Líčení má jsou tedy zažita; jen osnova děje jest sestrojena, ale přec ze života horalova, z událostí skutečné.

I.

Ó Šumavo má, plná vnad
a plná lahody a zvěstí,
proč vábí mne to odevšad
v tvé moře kyprých ratolestí?
Proč na hladi tvých siných vod
a na nivách, jež doubí svírá,
mé oko ustavičně zírá
krás utěšený chorovod?
Proč po zkypřelých lučin lůně
a po omšeném svahu skal
mé srdce ustavičně stůně
a v tajemný se kryje žal?
Proč každý sen mé horké hlavy
svou čárnou rukou v rychlý spěch
ve skvostných tónech barev všech
před snivý pohled můj tě staví?

Proč, když se východ zlatem nití,
ten luzný sen mám dále sníti?
Proč v jara úsměvu i sklonu,
i když se stráně skryjí v běl,
vždy před sebou zřím krásu onu
tvých horských pat a horských čel?
Proč hlavy svojí nepokladu,
když myslím na tvých jezer břeh,
na starých sosen vážnou radu,
na hovor olšin, bystřin běh?
Proč pohled ten mě sladce mučí,
jak dřív, když prvně duší vlád,
že touze padám do náručí,
jak do jezera vodopád,
jenž přes balvan se střemhlav kácí,
až perlami svůj život ztrácí?

Ó kraji rusalek a vil,
kam stále zírá tvář má bledá,
čím pak ti pěvec ublížil,
že krása tvá mu spáti nedá —
že o tobě mu věčně snít
jak ptáku v sněti plnokvětné,
když úsměv nebe na ni slétne
a rosy chvějící se třpyt?
Mám zapomnít snad les a stráň
a horských starců hnědá čela
i luhy, na něž vesny dlaň
svůj pestrokvětý půvab sela?

Mně nelze již, i kdybych chtěl:
vždyť vše ty pohádky a zvěsti,
jež dýchal keř a slavík pěl,
jsou vrchem všeho mého štěstí;
jsou vrchem tichých písní mých,
jsou perly v zevách mého snění —
a co jsem mimo píseň stih',
to vše — to všecko život není!

Nuž k vám chci, k vám, vy milé kraje,
kde život v milionech žil
jak bystřina se rozproudil
a mysl v barvách duhy hraje;
kde pestré květy básní zem
a skvoucí perly plesa ladná;
vždyť kvězdných nebes obrazem
jak ona v světě nejsou žádná —
kde, jako u hojného věna
ve žďaný dívka svatvečer,
dlí příroda vždy zamyšlena
a nedbá lidských knih a věr;
kde v báj se pojí s temnem svit
a hovor ptactva v hymnus krásy —
ó, kéž bych blažen po vše časy
moh' u vás útěchu si vzít!

Ó Šumavo! v tvém svatém dómu
chce písněmi se modlit ret
a nad vrcholky šumných stromu
duch skřivánkem se nésti v let,

by v ňadra tvá, v tu kytku krásy,
mé písně skrovná slza s dítka řasy
jak drobná padla zář
na smavou drahé matky tvář! —

I splnilo se, po čem toužil
můj duch v čas unesen a blah
jak sokol vysoko jsem kroužil
svých písní křídlem po horách,
leč slova matky na paměti:
„kde množství kráčí, tam je prach,"
sám cestičku jsem hustou snětí
v těch hledal sobě krajinách. —

Jak přepodivně srdce jímá
večerní cesta smrčinou
kde kvítí spí a tráva dřímá
a stromy sotva lístkem hnou;
když černých jedlí snivé lkání
v proud mění se, jenž běží v luh,
a smolnou vůní kyprých strání
ten pohorský se plní vzduch,
když na keře a nízké mlází
a na močálu svůdný klín
své pršky první hvězda hází
a skalin přitemňuje stín,
když jemně tkanou svojí sítí
nám nenadále srdce chytí
a zanese je v jeden ráz
do čarovné své říše zas,

kde klenbu nebes na modravou
duch lidstva stajený svůj žal —
své slzy — nad člověka hlavou
jak hvězdy jasné sesypal;
když ze zpuchřelých stromův kůry
mdlý život svůdně svítá vstříc
a zrakem pohádkové stvůry
tě stále straší víc a víc;
když jako démonové kletí
pluk stínů noci na povel
v houšť lesa pojednou se sletí
a zlobu vrhá z pyšných čel;
když bájným hradem z temna smrčí
výš holohlavá skála trčí,
jak hledala by, kamo as
by ukryla se v bouřný čas.

Tak srdce sotva citům stačí,
nechť šíří se až v nebesklon,
ať noha stojí nebo kráčí,
vždy ozve se to jako ston;
hned šumí to, hned divně suslí,
hned vzdychání to a hned pláč,
hned zní to jako dvojzpěv husli,
hned, jak když v hnízdě malá ptač
si v posled ještě pipne chutě,
než hlavu skryje pod perutě.

Aj, pravda-li, co srdce tuší,
že tvorstva šeptající ret

chce vyzraditi pěvcův duši
taj věčněvěkých svojich let?
Či nové divné zvěsti tvoří
a sbírá perly pohádek,
jež skryty v stromů černém moři
a v bílých vlnách ples a řek?

Tak snil jsem — pozdní byla chvíle,
bůh ví, kde toulal se můj hled —
já pravého se minul cíle
a hustou kapradinou břed';
kleč ovíjela moje nohy
a v skráně tepala mě chvoj —
kam přijdu as, já přeubohý?
Mé čelo pokryl chladný znoj,
strach ve mdlém uhostil se oku
a srdce bušilo mi v boku.

Kde ustelu dnes svojí hlavě
a jaký bude as můj sen,
až v kleči té a vlhké trávě
v noc dlouhou budu uhoštěn?
Kam prchnout houštinami lesů?
zda zpátky? Nelze, kvapí noc —
ó písni má, již v srdci nesu,
ó, zaskvěj mi se na pomoc!

A bezvolně se noha meškά,
a bezvolně se jitří hled,
mrak jakýs křídla svoje těžká,
jež plna zlatých pruhů, zved'.

Mrak bledne, náhle rostou pruhy
jak z červánku když vstává den —
a za smrčinou v barvách duhy
vše změnilo se na plamen.

Zda pravdu moje duše zřela?
Ach, jakých že to ohňů zář
kol dokola se rozestřela
a nítila mi hruď a tvář?
Pad' v podloudnou jsem jakous četu?
Mám prchnouti? Leč kam se skrýt?
Mám zhynout zde, či s nimi v střetu?
Leč horalé to mohou být,
již kolem ohně večer tráví.
Ó, jistě, tak mi srdce praví!
V ráz klobouk do čela jsem vtisk'
a důvěry pln sobě výsk'.

Zpět houknutí se neslo zdáli;
hoj, pochválen buď věčný Buh.
toť dřevorubci nákaz pálí —
než z lýka vzlétne rojem much;
a jako holub tíhne v chatu,
kde v podstřeší se někdy zlíh',
tak pospíchal jsem v rućím chvatu,
až mohutný jsem oheň stih'.

Na pusté octl jsem se pláni;
aj, zle tu řádil blesk a hrom,

a v děsných větrů potýkání
les proměněn byl na polom.
Kde stoleté dřív jedle stály,
sám českých dřevorubců sbor
svou pilnou rukou spalovali
roj škůdcův Pošumavských hor.

Hned mravenci kol žhavých vrchů
ten lid mně býti připadal,
hned ohnivákem v jisker sprchu
se věčné práce býti zdál;
hned v oheň přikládali kůru,
hned hřebly, jak chtěl práce řád,
vše shrabovali napořád,
až požár vypínal se vzhůru
nad jedle, po vůkolí všem,
že rudly nebe, les i zem;
i zřel jsem v oblaka se vinout
z klad smolných plamenitou klec,
kde v kukli zavitý měl zhynout
zlý zákeřník ten, kůrovec,
jenž cudné lesy rval a strašil,
a jako po silnicích prach,
tak při rojení v děsný strach
po celé Šumavě se prášil,
jenž nejkypřejší hledal kmeny
a nejsvěžejší lesa houšť,
by hůř než vichr rozkacený
ji zneuctil a změnil v poušť.

Hle lysiny, jež tady zřím
a jichž mé srdce teskně želí,
jsou jizvy, které — ach já vím —
snad nikdy již se nezacelí!
Či milosrdná času ruka
dá kytku svěžích smrčin zas
za Šumavičky skvostný pás
a na hruď, jež teď žalem puká? —

Tak blížím se. Kol nízkých srubu
blah hravě jižní vánek vál,
a poblíž starobného dubu
pln síly mladý vousáč stál;
byl† lesník to a chasy vůdce —
já skokem u něho jsem byl:

„Bůh pomáhej!" ....Aj pozdní chůdce,
zajisté že jste zabloudil!""

„Ba zabloudil!" „„Nu díky bohu
že anděl v ta vás místa ved' —
tak mnohý, který nestřeh' nohu,
byl na Šumavě naposled!
Toť kousek odvážný a smělý,
jít bez průvodce v horách těch;
a ten, kdo vyváz', pozdě želí,
že dobré rady neposlech'."""

„Ó, rcete, kudy nejblíž k městu,
a s kým bych lesem měl se dát?"

„ „Než na tu vydáte se cestu,
v ten srub zde uložíte se spat,
jenž mechem vypěchován zplna
a lepší nežli peřin vlna
je pro toho, kdo práce dbal;
a zítra ukážem vám dál,
vždyť právě chodník vede polem
až k dráze, jež se krouží dolem.“ “

„Zda nesmím, pane, s vámi bdíti?
V mé žhavé čelo nechce sen;
chci zřít, jak škůdník ten se nítí,
jenž dvakrát za rok tíhne ven
a za den ničí svými vzteky,
co drahné zbudovaly věky.“

„„„Nuž bděte, nechcete-li spáti;
leč dlouhý bude zážeh dnes.
Nám nutno na stráži jen státi,
by netrpěl jím druhý les.
Až zora nové ráno zrodí,
pak někdo v dál vás vyprovodí.““

Žár praskal, plameny se slily,
kol nich se muži uhostili
a dumali. „Nuž mluvte přec!“
zas zahovořil myslivec.
„Vy, Javorníku, dneska právě
jest řada na vás, jak jsem chtěl.

zvěsť jakous byste sebral v hlavě
a nám ji pěkně vyprávěl
než dnešní zásoba se sžehne,
a chasa do svých srubů lehne!"

A nejpilnější v práci muž
svou hlavou kývaje mu svědčí.
„Nu, vyprávět-li musím už,
pak nerušte mne nikdo v řeči;
kdo ví, zda vyprávěl bych příště
kdes u jiného žároviště."

Bezvolně v muže tvář jsem zřel,
on řídké vlasy s čela shrnul —
rys tváře jak by žalem strnul
a zvolna tuh' a kameněl;
leč na pevného stolec líce
zlý uhostil se žití spor,
jenž suchou rukou víc a více
již v důlky tlačil kalný zor. —
Kol ohně usedli jsme rázem,
ten vzhůru vyskočil a vzplál —
muž vzdych' a před sebe zřel na zem,
a zase vzdych' a započal.

II.

Povím těžkou žití kapitolu —
plnou utrpení, plnou běd —
avšak ne, ne — plnou knihu bolu,
v kterou sotva paprslek že sed'
z mladistvého štěstí smavých zraků,
rychle zachmuřen byl clonou mraků.

Povím vám, jak někdy žití směle
klíčí, kvete, vadne napořád,
až si posléz vlastním listím stele
prostou rakev: totě onen řád,
kterým všecko, jako motýl v šeře,
k světlu — k ohni — k poznání se deře.

Však co já žil, ani žitím není:
hojné ostny, pramalounký květ,
perlová to šňůrka utrpení,
kterouž oko rudne, bledne ret,
a to srdce bolestně se chvěje,
zhynouti že musí bez naděje.

Musí, musí! pomoci mu není,
a přec rádo těká vším tím zlem,
jako jitrem muška jednodenní,
smrtihlav jak kvilný večerem;
kamo vzlétne, kam se touhou sehne,
všude sobě vetchá křídla sžehne!

Mladá léta, světla purpurová,
proč že ten váš čarodějný kmit
pro mne posud tolik žáru chová,
že ho nelze pláčem uhasit?
Hoříte mi divým mákem v poli
že z vás ustavičně oko bolí.

Ne, vy sluncem vzcházíte mi přece
tajnou cestou milých vzpomínek,
a čím níž se kloní staré plece,
čím víc sněhu na skráň sype věk,
jež mi lety v úběl jinovatí,
tím víc dávné sny mé mysli zlatí.

Vzplaňte tedy ještě jedenkráte:
chci svůj život prchlý znovu žít!
A vy ohně, které kolem pláte,
hleďte hořkou slzu usušit,
nežli ona operlená zmije
srdce mé i bledé líce zryje.

Ano, ano, měl jsem mládí také!
zlatou skříní byl tak mnohý den,
v nějž jsem složil skvosty všelijaké,

o něž na vždycky jsem oloupen;
nyní hledí badající tváře
do té skříně jako do žaltáře.

Pusto všecko, prázdno! V každém rohu
zbyl jen žal — já často před ní klek',
ruce spínal, volal k Pánu Bohu,
aby vzal i tento ostatek;
ale marně čekám po tu dobu, —
už ho s sebou ponesu až k hrobu.

Slyšte tedy horalovy spory!
Kdo je zná, buď tich, kdo odjinud
za chlebem neb zdravím přišel v hory,
zapomeň zde cizím vlastní trud;
za hovoru líp se oheň spraví —
vy, kdož hory znáte, složte hlavy!

V horských bokův utěšeném klíně,
kde se krouží železný ten had,
jenž, když odpor v příkrém našel týně,
podloudně se pod jezero vkrad',
jako šelma do okovů spjatá —
stála dříve moje rodná chata.

Prostý domek, z ruly podezdívka,
na ní poval v období čtyř stěn,
bílá jizba — zkrátka jako dívka,
v živůtku když vyběhla si ven,
aby shlédlo oko její dvojí,
vysoko-li boží slunce stojí.

Před okénky na východní straně
lípa stála, pěkný štíhlý strom —
zdali soudem božím nebo maně —
v bouři, vichru, vždycky bez pohrom;
v zimě na ní vrány, ale v létě
pěnkavky se kryly v hojném květě.

Povrch chaty nízká střecha kryla,
na niž otec mnohý kámen snes',
by ji Meluzína nesvalila
nebo vichor nevzal v blízký les,
kde se pod ní v přidušeném vytí
jako vzteklý hafan hodlal skrýti.

Za obydlím vzhůru do návrší
klikatě byl jeden mělký žlab,
aby vodu pohorskou, když prší,
ladných bystřin křišťálový slap
hbité sváděl do studánky prosté
pro všecko, co v také chatě roste.

U pat strání byla naše pole,
z nichž se v létě zlatá nesla zář,
v luhu bílé břízky stály v kole,
jinde buk si šuměl samotář,
jak by v lesní ochuravěv tůni
pro svěžest si vyběh' na výsluní.

A v té jizbě! Všecko jako ze skla,
stůl i židle, police i skříň,
podlaha i stěna jen se leskla —

kolem do kola ta celá síň
jako z pohádky by byla vzata:
říkávali domku „pěkná chata".

Otec můj, Bůh dej mu věčnou slávu,
po dědovi domek podědil.
Pyšně nesl temnou svoji hlavu,
třeba jenom dřevorubcem byl;
však co válkou zkusil, žitím prožil,
toho pěkný obraz v duši složil.

Přísný byl; leč vše, co sukovaté
na povaze jeho zjevil čas,
uhladily matky ruce svaté,
že, když hněvem vzplanul, zhasnul zas,
když mu ruku ovila kol plece,
šeptajíc mu: „Pamatuj se přece!"

Tu svou čapku pošinul si v čelo,
stáhl brvy, sklopil temný zor;
co v něm vřelo, v ráz se odmlčelo,
jak se odmlčel kdys Svatobor,
který cestu do Šumavy střeže,
když mu vzali bohy z leskłé spěže.

Zamyslil se, vyšel před stavení,
čapku zase z polovice zved',
a zda v brzku časy nám se změní,
na temena vrchův upřel hled,
zda jich neskrývají oblak řásně,
a všed v jizbu pravil: „Bude krásně!"

V létě otec, své když zdělal pole,
do cizí se práce ještě vpřáh',
budže k chmeli upravoval hole,
dříví štípal v sklářských tavírnách,
nebo silou zmozolené ruky
do klad rubal na Špičáku buky.

Avšak někdy tu ni tamo díla:
sklárny stály, přestal dřevorub,
nedostatek vody měla pila,
mladších lidí všude jako hub.
Vybírali. Však kdo v horách lení?
Třeba v zimě louče ke svícení.

Jindy jedlové si dříví z dálky
domů svážel, lepší vyhledal,
z něhož oblé proutky na zápalky
na hoblovce ruče hobloval;
já pak, jak mi vysvětlil a kázal,
plnou hrst vždy v pětistovku vázal.

Když již bylo v otep a těch více,
do města se z rána přichystal,
pozorně vše vložil do korbice,
ráhna v ruce, na krk popruh dal . . .
A když navrátil se v noční šedi,
přines' různou věc a hrstku mědi.

Po hotové práci za soumraku
vedle kočky k nohám jsem mu sed',
se rtů jeho nespustil jsem zraku;
on pak se mnou dětský hovor veď,
až já, skloniv hlavu na odřezky,
dále snil jsem, dětinně a hezky.

III.

V zimě bylo krutěj' všemu zvykat;
dni jsou krátké, všude led a sníh.
těžká práce: kmeny s vrchů smykat
nebo dříví svážet na saních;
Šumava-li v rubáši se bělá,
tu se ani na chléb nevydělá.

Pro mne býval čas vždy neveselý,
vzal-li otec sekeru a brus,
aby těžil často týden celý
pro tři duše skrovný chleba kus;
v takých dobách máti vždy mi teskla,
večer se jí v očích slza leskla.

V témdni dvakrát na cestu se dala.
v bílém šátku hrstku potravin.
k černé žemli sýra nastrádala.

v skalnaté pak hory nesla týn;
přestlala též chudé lože v srubu
z chvoje, ze slámy a z listí dubů.

S vrchův dříví sváželo se dolů
na pokraje splavných lesních ryh;
tam rovnáno bylo do čtyř kolů.
Vydatnější zavál-li však jih
a svým dechem ledy počal tavit,
bylo lidem dříví dále plavit.

Na pokraji potoků těch lesných
stával otec s ráhnem noc i den,
metal dříví do přívalů děsných,
bráně, by jich nevrhala ven
přítěží tou bystřeň zmetešená,
že až k nebi kvasila se pěna.

Tak vždy lid pohorský rád ji mívá;
slábne-li však časem její běh,
a v korytě mnoho dříví zbývá,
Černé jezero se pustí v spěch,
aby zastavené stekly splavky
porůznými žlaby do Úhlavky.

Dva měsíce dmou tu černou vodu,
dva měsíce trvá proudný sten;
leč kdo nezná lítého jich svodu,

bývá stržen v proud a utlačen.
Kdož zná bystřeň? Zdali břehy zemn'
zkrotí ji? Těch ona nenalezne!

Taká bystřeň blízkou strží hnala,
rozlícená lvice našich hor;
její vášeň pole napadala,
kmeny vlekl s sebou její vzdor,
a v ty luhy v divém nepokoji
na vše strany bila vášní svojí.

Do skal ryla mohutné své tlapy,
balvany z nich trhal její vztek,
vřesný šat i mechovité kápí;
vše, co na nich zbylo, všecko svlek';
vzdorné sosny ovinuvší v půli
jako hračku odnášela k důli.

Však když vody spadly blízkým časem,
tu se zaskvěl náhle dálný luh,
jako před svatebním hodokvasem
opásaný jonák zdobou stuh.
Rosná krůpěj mezi travinami
skvoucími se leskla drahokamy.

Ach tu šťasten pospíchal jsem z chaty,
abych vše ta kouzla uviděl:
Ostrý vystoup' na zelené paty,
Pancéř 'kštící v sivých mlhách pněl,
a kol něho spěly oblak davy,
jako žal kol zadumané hlavy.

Ale v pravo temném na Špičáku,
Jezerní té stěny na jedlích,
jako ostříž v hnízdě zpěvných ptáků,
věčně hvízdavý se vichor líh',
aby bouře nájezdníky sbíral
a ty naše kraje rval a týral.

Věru z ňader Šumaviny z dáli
žalostný se ke mně povzdech nes',
její boky — nebetyčné skály —
její kštice — věkovitý les —
vše se chvělo, jako bouře zdmutím,
horských prsou těžkým oddechnutím.

Zdál-li hvozd se její býti krovem,
byly luhy její sadem snad;
a když přišel někdo s pěkným slovem,
děl, že na Ostrém má skvostný hrad,
jehož skryté věže v nočním mraku
obrovitě rostou do oblaků.

Tam prý za teplejších nocí k jaru
pláče nad zaniklou slávou Čech
velké slzy skalin do poháru,
jichž však vypít nemůž' slunce žeh;
ty lid vůkol jezery zval v bludu,
slzami já samoty a trudu.

Krásná byla Šumavička moje,
když se v slunný přioděla háv,
sýkořic když zlíhly se v ní roje,

do dřev klepal dlask a krutihlav.
a kdy sokol, mladým pokrm nesa,
nad jedlemi kroužil do kolesa.

Krásnější však pro mne bylo mnohem,
kdy, mlh neprůhledných zcela prost,
mladý měsíc s dvojatým svým rohem
v úplňku se vzmáhal, zlatý skvost,
a některé hoře do úžasu
v jedlích tkvěl jak topas v dívčím vlasu.

IV.

Chata naše stála družek prosta;
jen kdy v létě rozhlédla se v dál,
znaveného přivábila hosta,
poklady jenž hledat pospíchal
hlavě buď, či srdci pro úlevu
v lesy plné lahodného zpěvu.

Opodál však na Ostrého boky
různá chatka sobě všelijak
odvážnými po kamenech skoky
vyskočila jako mladý pták
s perutnými vesly na svém pleci
na bidélko v malované kleci.

Prostřed chýží sklárna — čas ji bořil,
každý její kout jen z prken zbit;
za to panský dům tím víc se šňořil,

čím víc chudl pracující lid,
nuzný sic, leč upřímný a tklivý: —
jej že pán? — ne, ne, on pána živí.

Tak to bylo — myslím, posud že je,
Bůh ví, kdo té ráně najde lék:
propast bídy u nás zkázou zeje,
do ní klesne i ten svobodník,
konečně pak i ta drobná bída
padne v ranec fabrikanta žida.

Však kam bočím! Musím ruče zpátky
z odlehlejších domků v jeden skok
do přístěnku rodné svojí chatky.
Nad mou hlavou prchnul šestý rok;
nutno z knihy boží zvednout tváře
a se cvičit v pravdách slabikáře.

„Milý hochu," pravil otec kdysi,
„dosti dlouho jako chmel jsi rost',
který neuvázán dolů visí,
podpory a hladké tyčky prost;
výhonky též divé zříznout třeba,
chceš-li poctivě si získat chleba.

Třeba věru nechat lelkování,
prostý chvast a planý dětský čin:
běhat na jahody na bok stráni,
na přikyslé plody ostružin;
pojď, já přes les, pastviny a pole
novou cestu vyšlapu ti k škole.

Nač tu žít, jak veveřice v chvoji!"
Řek', a už už brali jsme se ven,
otec ve svém obyčejném kroji,
já jak do kostela vystrojen;
matka s námi, mdlým však zpět šla krokem
dlouho za mnou hledíc rosným okem.

Cesta byla dlouhá, ale schůdná,
ve škole jak v oulu mladých včel:
„Hleď, synáčku, zde moudrosti studna,"
pravil vlídně starý učitel,
když mu otec, proč jsme přišli, svěřil,
pak mě dvakrát okuláry změřil.

Sedl jsem si větších hochů v blízku,
jak by střízlík mezi vrabce sed',
a jak otec někdy v rubanisku,
zůstával jsem vždycky přes oběd;
k večeru však v úkryt rodné chatky
s jinými jsem dětmi chvátal vratky.

Se mnou domů, do půl cesty právě,
z nedalekých domků chodil hoch,
plno bajek v potutelné hlavě,
kdo s ním zápolili, všecky zmoh',
povždy trestán. Z bázně půl, půl z žele
vzal jsem povržence za přítele.

Co ten věděl přepodivných zvěstí:
kde a kdy se otevírá zem,
kdy prý ďábel stává na rozcestí

v létě nad Čertovým jezerem,
jak vyplatil vodník drvoplavce,
a jak změnil se kdos na krkavce!

Jak prý na Třízubci v bouři děsné
ďáblové tři v karty chodí hrát;
a kdo prohraje z té smečky běsné,
jest prý v stěnu perutí mu prát,
která kolmo do oblak se vzpíná,
nad hladinou vodní Plekenštýna.

Až ji svalí, Šumavu prý celou
na ráz smete děsné bouře skřek,
strmé hory do lože se vstelou
bystrých proudův, rozkvašených řek,
a vše srovná vichrů děsná četa,
pak prý bude brzo konec světa.

Což to byly pro mne světy nové,
v nichž jsem prosnil každou téměř noc;
až kdys hříšníky jak prorokové
dokona mne zabral v svoji moc!
Ať jsem jak chtěl popud srdce dusil,
to, co chtěl, to konati jsem musil.

V.

Ze škol málo užitku mi bylo;
za to však jsem věděl v jarní čas,
kde se jaké drozdí hnízdo krylo,
kde má pěnice, kde konipas,
jak se přeštírají ptačí křiky
a jak nalíká se na stehlíky.

Brzo do školy jsme šli jen málo;
řekli jsme si jenom, kdy a kam,
utekli jsme dřív než slunce hálo
na brávníky k skalním trhlinám,
neb jsme sýkor čtveračivé hloučky
na lep chytali a na obloučky.

Jak tu viseli ti nebožáci!
Leč když já se zachvěl, smál se druh:
„Kdyby žili všichni tito ptáci,

na chléb by nám klásek nedotuh',
snad že bychom všichni, starý, mladý,
ponenáhlu zahynuli hlady."

Tak mě učil, a když přišly mrazy,
již jsem zapomněl, co stesk a pláč,
chodívaje v houštiny a v mlází
tažné pěvce chytat na roháč;
ale doma bedliv jsem si vodil,
jak bych pilen do školy vždy chodil.

Časté bylo otce varování,
děsivý též jeho hněvu hlas;
než jsem lávku přešel vzhůru k stráni,
vše mi z paměti se vymklo zas,
také máti skryla hrstku zlého
dvěma slovy: „Máme jediného!"

A tak nedělo se mnoho lépe;
vážné slovo na chlapecký hřích
často marně dotírá a klepe —
mně zvěst o strašidlech hochových
tkvěla v snivé duši přehluboce,
že jsem se ho více bál než otce.

Však mně také hrozil častokráte,
nepůjdu-li, že mi poblíž vod
za soumraku cestu domů zmate,
světélka že dá mi za průvod,
doubraváka s mechovými vousy
nebo hýkadlo, jež lidi rdousí.

Tu kdys jednou zimy při oddechu
v haldy sněhu dýchal mladý jih,
ze školy jsme prchli v ručím spěchu,
na panáky snášeli jsme sníh,
nebo kuli určovali dráhu
na chaloupku u horského svahu.

Podál chatky širší vedla stezka,
vedle planých růží květná mříž,
vprostřed šedě obarvená deska,
na ní jméno, příjmení a kříž,
jak je horal podél cesty staví
těm, jež Pán Bůh zemských útrap zbaví.

Jíním obalené šípku pruty
opínaly skrovný pomník ten,
jak by na ně diamanty vsuty,
ve lahodném slunku hrály jen,
a to prkno zpuchřelé již cele,
jak by zasazeno do úběle.

Sotva druh můj keř a desku shlédl,
děl: „Hle, jaký k hrudování cíl!"
A již kouli uhnětl a zvedl,
rozpřáh' se a v desku udeřil;
vzdychlo prkno zpuchřelé jak v bolu,
a dřevěný pomník padl dolů.

Smál se druh, já s ním; tu v pláči, křiku
malý dívčí andílek se zveď,
bolné naříkání v rudém rtíku,

lomil ručkama a tak si ved':
„Matčin pomníček mi vyvrátili,
ach můj Bože, ach můj Bože milý!

Kam pak já teď večer chodit budu,
s čím se těšit, s kým že hovořit?
Proč jsi nevrh' na mne spíš tu hrudu?" —
„Jestli chceš, tu můžeš ještě mít!"
zachechtal se soudruh, blýsknul zraky,
zavolav i na mne: „Házej taky!

Házej, házej, k čemu tolik fňuku!
Hrudka neuškodí, to mi věř!
Který dříve? Kdo má lepší ruku?
Jsi ty hloupý! Vidíš, takhle měř!"
Však než dítko nová stihla rána,
jinou paží paž má ukována.

Otec můj, sníh na prošedlém vlase,
bleskem pokuty již rádce stih',
ret se hněvem chvěl a tuhnul zase,
mrštil druhem mým; ten když se zdvih',
lál a soptil, a již ruka smělá
ledem stihla střed otcova čela.

Leb i líce zalily se krví,
ve pláči já k nohám se mu vrh',
úpěl, štkal, až otec zjasniv brvy
děl: „Jsi trestu prost, tvůj svůdce prch';
kéž ta rána k tvému, k mému štěstí
poslední jest, již mi pro tě nésti."

Šli jsme spolu domů, otec s kleslou hlavou,
již byl šatem z nouze obvázal,
sekeru nes' svojí paží pravou,
levou chvějící mou ruku vzal;
nemluvil, jen před sebe se díval,
vzdychl si a smutně hlavou kýval.

Byloť hůře, než se zprvu zdálo:
led se vedral ostřím v čela kost;
povždy víc, ač s počátku jen málo,
jitřila se rány hlubokost,
až konečně matky stálou péčí
vyváz' živitel můj z nebezpečí.

O škole již nebylo teď zmínky;
však když otec odcházíval v les,
také já šel z učazeně sínky,
abych těžkou sekeru mu nes',
cestou malé samotěžky smýkal
a na perný záhy chléb si zvykal.

Doma otec často při kahaně
do mozolných rukou hlavu dal,
zprvu na tíž v místě po té ráně,
později' na závrať si stěžoval;
však i to zas prchlo za čas krátký,
a jen zřídka hlásilo se zpátky. —

Neslyšel jsem, co se dálo s druhem,
otec jeho trpkou bídu třel,
byl prý samý soud a mořen dluhem;

a když za jeseně vyhořel,
pravili, že náhodou to není,
chtěl prý spíše dostat pojištění. —

Nerad čistím prahy jiných domů,
aniž zrnka hledám v koši plev;
něco závist vždy vyslídí k tomu,
něco škodolibost, něco hněv,
něco pravdy samo se v to tlačí.
letu pravdy sotva mysl stačí.

Z našich hor však přesídlil se starý,
s ním, jak nelze jinak, také hoch;
dostal list a k tomu pečeť z fary,
ve městě že chleba prosit moh',
tam prý však — jed také bývá lékem —
vychytralým stal se podloudníkem.

VI.

Zvolna dočkali jsme jara času,
sněhy opustily horský svah;
matce často chvělo se to v hlasu,
mnohé trpké ozvalo se „ach,“
z koutka v koutek skrovné jizby znělo;
leč já neznal, proč as být to mělo.

Otec chodil sem tam přemýšleje,
pak vzal vetchý po dědovi plášť,
prohlíd', kde v něm jaká rána zeje,
rukávy a límec probral zvlášť,
změřil zdravé, odpočítal laty
a pak děl: „No, budou z toho šaty!“

Přišel krejčí — vše jest ujednáno,
důkladný a pohodlný šat,
pevný, nejdél do neděle ráno
měl mi po úmluvě udělat;
zatím různé prádlo máti milá
s pláčem z hrubého mi plátna šila.

Otec denně naučení dával:
„Hleď, jak skrovný chléb v tom žití mám,
abys hladný neléhal ni vstával.
řemeslu tě nyní učit dám;
k chatce-li se pilnost tvoje přidá,
pak se nouze s bídou nevystřídá.

Vlasy blednou, hlas můj zní již dutě,
práce rukám mým už činí vzdor.
v učení rok za rok zavedu tě
na řezbářství vedle do Bavor;
uvidíš tak aspoň kousek světa,
tuž se, rychle ubíhají leta."

Matka štkala, já jsem plakal těžce,
otec vzdych' a pravil: „K čemu lkát?
Kde se skříním nedostává měšce,
tam se musí hlava pěchovat;
musíš, musíš, třeba s rudým okem,
však tě, dá Bůh, spatřím každým rokem!"

Prvního dne z jara, záhy ráno,
v pačesný a sporý raneček
celé moje výbavné jest dáno;
vzal jsem je, pak na prahu s ním klek',
máť a otec dali požehnání,
a já s otcem spěchali jsme strání.

VII.

Mám vám líčit, jak se duše chvěje,
kterak oko slzí, vadne ret,
když se v rodných krajích slunce skvěje,
a my v cizí odcházíme svět
v jaře žití, v jasu ptačích hlasů
sotva zperlenou lze zvednout řasu?

Ptactva útěží se větev kníže,
drobný list už na ní rozbalen;
slunko naň už paprslekem píše
první báseň svou, své lásky sen —
nechť i vám žár teplý v líce hází,
přece vás to v nitru tře a mrazí.

Všecko pučí, v úběl kvete hloží,
pole, křoví, lesy samý zpěv;
zvučné proudy tekou klenbou boží,

vám však v srdci v ledy tuhne krev;
z očí slzy tekou, jak kdy s hlavy
posněžených vrchů led se taví.

Nelze, nelze! Zpěvy skřivánkovy
nenesou se v nebes modrou říš,
zní vám to z nich výčetnými slovy:
Proč ty horské luhy opouštíš?
Proč ty hvozdy a ty skály lysé,
když my šťastni k nim zas vrátili se?

Zůstaň s námi! Proč v ty kraje cizí?
Doma lepší chýž než jinde hrad;
než se vrátíš, snad ty stezky zmizí,
kudy jsi se za svým štěstím krad';
než tě touha po návratu chopí,
snad zde nenalezneš ani stopy.

Kámen zvětrá, kmen i chyžka zetlí,
vyschne batolivý luhův zdroj,
a v to křoví, při němž jsme se střetli
s duší tvou, snad vosí padne roj,
víření jich dotěrného davu
uštkne vzpomínek tvých plnou hlavu!

Ach, jak se tu všecko k srdci tiskne,
s Bohem dává, volá nazpátek!
Sotva slzu utřeš, nová tryskne
ve mdlý zor! Tak před otcem jsem klek',
plakal, prosil, volal k hospodinu:
„Nechejte mne tady, jinde zhynu!"

Také otec utřel slzu s oka,
bych jí nezřel, a zas čelo vznes':
„Dítě," pravil vzdychnuv ze hluboka,
„k tvému dobrému to jistě, věz;
jestli s boží neuhneš se dráhy,
já i matka přijdem k tobě záhy!

Vezmi si mne jenom do paměti:
paže zpracována na mozol,
vlas jak skřín, kdy stížil černé snětí,
křehká plec, jak na divizně stvol;
dlouho nebude lze chodit v horu,
pán bůh mně tě poslal za podporu!

Nelze o stonek však opříti se:
z mysli tvé buď růže, z těla strom;
pohleď znova na mé čelo lysé,
lepší druhy vol si v žití tom,
v žádném by tak srdce nebujelo,
by zas kámen vrhlo na mé čelo!" . . .

Co jsem cítil, nepovím; zda mohu?
povím jen, že, než jsem dál se bral,
v prachu otcovu jsem objal nohu,
bych ji žhoucím retem zulíbal;
děl jsem, pokojnější potom mnohem:
„Nuže tedy, pojďme s Pánem Bohem!"

Šli jsme kolem šípku, domku blíže,
kde dřív onen skromný pomník stál,
a já bázliv, oko v křoví hříže,

viděl jsem, jak šíp je obrůstal;
pěnice v něm křídlem třepotala —
snad že hnízdo tam si budovala.

Bylo mně tak smutno v dětském prsu:
jako bleskem rozpomněl se cit
na děvčátko, ano k tomu trsu
za matičku šlo se pomodlit;
rázem v mysli mé ta růže malá
krásněj než tenkrát rozkvétala.

A když v úval kráčejíce s chlomku
šli jsme právě na tu její chýž,
otec ohlíd' se: „Tam v onom domku
malou Lidušku mi odprosíš;
příkoří jí učiněné kdysi
stále pomstou nad tvou hlavou visí!"

Vešli jsme. Když hovořili staří,
šel jsem k Lidce, sklopiv hlavu níž,
a jak oheň by mně hořel v tváři,
prosil jsem ji: „Odpusť! Odpustíš?
Až se vrátím, vše ti vynahradím
a do šípku pěkný kříž ti vsadím!"

Dítko pohledělo v oči dítku,
bílým zoubkem usmálo se vstříc:
„Mám-liž tobě učiniti výtku?
Tys mně přece neudělal nic;
tvoje sněžná koule věř, to klamné
tenkrát ani jedna nestihla mne!

To byl jiný. Lehká buď ti cesta!
Až se vrátíš, zajdi zase k nám;
kříž-li potom přineseš mi z města,
pěkný věneček ti uchystám:
všecka naše kvítečka v něm budou,
doprostřed pak stužečku dám rudou!"

Tak jsme hovořili — šťastné děti! —
Jednou ranou zapomenut žal,
až pln odvahy a předsevzetí
za tatíčkem dál jsem pospíchal;
a než hory ztrácely se v páře,
byl jsem učeníkem u řezbáře. —

Těžký rozchod obou, smutná slova —
večer zlíbal mě; však než jsem vstal,
bral se domů, loučením by znova
těžkého mně srdce nedělal.
Ach, můj Bože, co jsem všecko zažil!
Pracoval jsem, modlil se i snažil.

V neděli, když zvonů ztichly hlasy,
na nejvyšší pahorek jsem šel,
přes zelené sady, zlaté klasy
k šumavským jsem rájům pohlížel;
ať jsem co chtěl myslil, co chtěl konal,
z touhy po nich jsem se nevystonal.

Sen když sklopil operlená víčka,
viděl jsem se v rodném kraji zas:
stříbrotoká vítala mě říčka,

luh sta očí otevřel a žas';
v předsíni pak obílené chatky
na prsa mě tiskly ruce matky.

Viděl jsem se s otcem, prostým žele,
zřel jsem, jak se usmál v štěstí zjev;
leč na jeho poraněném čele
rudla posud dávná ona krev —
on však tajně složil hlavu v dlaně,
by ji utřel, jakoby jen maně.

Viděl jsem, jak v šípku růže kvetly,
v něm pak mimo desku nový kříž;
pod ním dvě se oči s mými střetly,
a rty malé děly: „Pohledniž,
jak náš keř v té rozbujené zemi
obalen je celý pěnicemi!"

Vše jsem viděl; však když ráno mladé
zlatým šípem zahnalo mi sen,
zase pusto bylo všade, všade,
jen ne v srdci — ach, kde čas je ten?
Teď i v srdci pusto, síly v mále . . .
však Vy poslouchátе, tedy dále.

VIII.

Přišel čas a v čase přišla doba,
z cizích krajů vrátil jsem se zpět:
jako kuře, když je stíhá zloba,
rodné chatky pod křídla jsem lét';
a tam u šípku jak v prvém čase
v hloubi duše bodlo mě to zase.

Vzpomněl jsem si na všecky ty sliby —
však píď před domovem je ti hej;
znáť to, myslím, každý bez pochyby;
všecko volalo mě: pospíchej!
Co jsi někdy slíbil tu a tamo,
po okřání navrátí se samo.

V ráz jsem zdvojnásobil svoje kroky,
přeběhl jsem keř i nízký svah,
a jak ondy přede čtyřmi roky

políbil jsem záprseň a práh;
všel jsem v síň — a při shledání zase
radost duše v perly změnila se.

Na tlukoucím otčíkově prsu
bujnou snětí pojednou jsem vzrost',
jak když při vadnoucím růže trsu
na oddenku žene letorost —
na srdci však matičky své drahé
vypučel jsem v květy lásky blahé.

Ach, jak stárnul otec můj, ó Bože!
Srdce jeho tluk mně v duši ryl
jako čepel dvojostrého nože,
když chtěl mluvit, ale nemluvil;
jenom jeho rty se slabě chvěly,
a na brázdy líce slzy sjely.

Byla radost v slzách, žal i stáří,
bylo oddechnutí, leč i vzdech;
vždyť se leskly v slunka zlaté záři
pozdní rosou v žlutých lupenech;
až kdy jimi moje čelo skropil,
znova jsem se k celování vzchopil.

Avšak ústa — ústa byla němá!
Každý ví, že tam kde kypí cit,
srdce k hovoření slova nemá,
ret že na rtu visí štěstím zpit,
že se jenom v řase perla blýská
a paž dvojí k ňádru ňádro stiská.

Tak i my, když v chatce při shledání
vše nám hlavou tíhlo jako sen,
dotknuvší se křídlem trojích skrání;
máť jen šeptla: „Pán Bůh pochválen,
že tě naše duše ještě líbá —
však již stáří hlavu v rov nám shýbá.

Pán Bůh pochválen buď, že jsi v čelo
dobře složil, co jsi jinde zřel;
že tvé silné mládenecké tělo
stesk a žal a nátisk nepotřel,
a že líce v tuhé práci střetu
neuvadlo na počátku květu.

Pán Bůh pochválen, že v plném zdraví
poslal tě nám znova v prázdnou chýž;
smutno zde, když prostřed zimní vřavy
otec v lese tráví, povždy tíž,
ach ten život trpký, zlý a vírný,
sotva chleba nese do špižírny.“

Nač mi líčit dál, co všickni znáte:
že když večír zrudnul nebes lem,
matce, otci v hodince vždy zlaté
vyprávět jsem musil pod stromem
na lavičky rozkypěl´m drnu
vše, což nyní sotva v slova shrnu.

Za dne vždy mé ruce v řezbě hbité
tuhou brslenův a dřínův snět
v tvary soustružily rozmanité;

ty se líbily, můj obchod kvet',
tak že pro dům, útulný vždy více,
dosti bylo potravin i píce.

Záhy z jara zdělalo se pole,
v létě pěstoval se lán a luh;
na podzimku řezával jsem hole,
po nichž v městě největší byl ruch,
rozmanité stojánky a rámy,
různé hračky, no, však víte sami.

V zimě smýkali jsme náklad saní,
v také robotě z nás každý stál:
za to paliva a lučná stlaní
dostal hojně, jak si jenom přál;
neboť v zimě, zaváta když cesta,
nejdem s hor, k nám nikdo nejde z města.

Třeba tedy pro potřebu denní
také denní vydělat si plat;
sic jak síla hasne, ruka lení,
chodí oko světem zevlovat,
žádá to a to, zprv jenom želí,
a pak žebře, robit nemůže-li.

Chodili jsme tedy s otcem v hory;
šetřil jsem ho, nechtěl doma být;
marné všecky moje dohovory:
„Nech mne," říkal „což mám doma stlít?
Bouř a mrazy neuškodí dubu,
řezbě ty jsi zvykl a já rubu.

Znám já cesty zasněžených strání,
každý průlom, každou úboč znám;
ve svých samotěžkách při smýkání
mladým hochům hanbu udělám;
jen když v saních hlavu nazpět kladu,
zůstává mi dél než třeba v zadu.

Vždy to ještě časem v lebce hučí
od těch dob, však víš — no sen je sen —
jak když vítr probírá skrz bučí,
nebo proud se vzpírá přes kámen;
jinak opru statně plec i nohu,
zkušeností sílu pěti zmohu!"

A jak říkal, tak to chodívalo.
Vím, že by rád znal každý z vás,
co se zatím z mladé dívky stalo,
kdy a jak jsem slib svůj splnil as,
jímž mě svázal andílek ten rusý —
přiložte, já zatím oddechnu si.

IX.

Delší čas tak dlel jsem v rodném kruhu;
leč v tu chatu, naší opodál,
v temných olších skrytou, pokraj luhu,
na besedu jít se ostýchal,
třebas večer někdy chvíle dlouhá;
bránil stud, ač vábila mě touha.

Od matky však znal jsem toho dosti,
o všem zpraven napořád jsem byl,
co se dělo v moji vzdálenosti:
věčný svár se tamo uhostil;
soused k vůli nevelkému věnu
mladou sic, leč hněvnou vzal si ženu.

Hezká byla, pěkně šatila se,
ale v zlém a černém srdci svém
za léta i zimy, v každém čase
zle činila s outlým sirotkem:
všecka práce, lehká, těžká, lítě
padla na to přeubohé dítě.

Skrovného jen přála oddechnutí:
čtrnáctý když obrátil se den,
z ustavičné práce, těžké suti
směla dívka vyběhnout si ven,
k návštěvě ne odpůldne, jak chtěla,
ne, jen dopoledne do kostela.

Hynulo to dítě přeubohé,
zapadalo v slzách víc a víc;
otce útěchy té křivdě mnohé
vyšly tajně jen a zřídka vstříc.
Když však v horách robil, kdož byl těchou
ubohé té duši před macechou?

Žádný, žádný, ni ta slza drobná,
padající na unylou tvář,
v lůžka prostěradla neozdobná,
pápěrkový jenom na polštář.
Mnoho asi, trpitelka malá,
zlých a trpkých nocí provzdychala!

Často prý však v léta ranní šeři,
dělníky když do hor nesl chvat,
slyšeti ji bylo v onom keři

skroušeným se hlasem modlívat:
říkala prý: „Vím, že zbudu žele,
až zde bude dřevo spasitele.“

Čekala mé v dětské svojí víře.
čekala můj přislíbený kříž,
a já před svojí se matkou pýře —
ve snů dětských pad' jsem dálnou říš —
mlčel, dumal, duší zpět se vrátil,
a již prací dlouhou noc si krátil.

Konečně vše pěkně uchystáno,
kříž, jak jsem jej slíbil, hotov cel,
jasným písmem jméno bylo psáno
nad nápisem Kristus spasitel;
boky bílým ovinuty šatem,
koruna pak leskłým plála zlatem.

Zvěděl jsem, kdy křepelčím svým krokem
pospíchala v dálný boží chrám:
vzal jsem špičák, rýč, a ručím skokem
na rozcestí v keři sám a sám
plných poupat v bujné letorosty
postavil jsem památník ten prostý.

S horkým čelem pospíšil jsem za ní —
a když s obětí kněz hotov byl,
dada všemu lidu požehnání,
stydlivě jsem k ní se přidružil.
Vykřikla — pak ruce jsme si dali
a v hovoru domů pospíchali.

Ó můj Bože! kterak bledá byla,
když hleděla v chrámě na oltář!
Však když mé se ruky uchopila,
jakoby jí krví polil tvář —
oko žaslo pod klenutím čela,
ale ruka zimničně se chvěla.

Vše jsme sobě řekli, co již znáte,
čím nám oči ztopil časů tok,
co nám snese as to léto páté,
vlažnějším byl vezdy chůze krok;
všecko přešlo, my hned šli, hned stáli —
lidé nás, my jich si nevšímali.

Příroda, ač oživena jarem,
ustrnulá, mrtvá byla dnes,
snad že prahla našich srdcí žárem;
ani pták se k nebi nepovznes',
nebo bál se vzlétnout svými vesly,
by ho naše vzdechy neodnesly?

Vcházeli jsme právě na cestičku
vinoucí se k chatce, tam kde šíp;
ona jenom hořela mi v líčku,
a když ptát se chtěla, zda svůj slib
vykonám as — ohlédla se ruče —
a mně s pláčem padla do náruče.

Také mé ji srdce tisklo k sobě,
ret spěl ke rtu předsudků všech prost,
duše vzplanuly, a v téže době

patřili jsme sobě na věčnost;
a pod křížem modlily se spolu
naše duše vyproštěny z bolu.

Od té chvíle v léta teplé doby
byl ten kříž vždy naší dostavou;
usedli jsme v keře vonné zdoby
kvetoucí nám mile nad hlavou,
měnice tak dvojích srdcí vzdechy
sladkým rozhovorem do útěchy.

Týraného srdce žalování
zulíbal jsem těšením, sám blah,
až jí bledé líčko z nenadání
z kmentu přešlo v čarodějný nach —
a ta její očka, slzou chorá,
jasnila se jako mladá zora.

Jaro duše, štěstí první dítě,
slétlo na mých přání záhonek,
a mé srdce v zlaté slunka sítě
lapeno jest jako skřivánek,
jemuž vzduchu křišťálové vlny
v prsa vlily pohár písní plný.

Ve snu, v práci, všude byl jsem u ní:
jakýs sladký, nevýslovný žal,
ukryt v její očí teplé tůni,
slavičí své písně klokotal;
krásné tak, že pomyslím-li na ně,
bodne mě to v prsou levé straně.

Všude srdce tíhlo v její svody,
ale srnem prchlo do mýtin,
jemuž z jitra na hladině vody
při pití se zjevil orla stín;
avšak okamžikem v její kráse
duše moje opět kochala se.

X.

Čím víc k Lidce roztoužen jsem vcházel,
tím víc jasnil se mých prsou chrám.
jakoby veň skvoucí hvězdy házel
s modré svojí řízy pán Bůh sám;
však ve hvězdném kruhu na oltáři
ona stála v červánkové záři.

Vínek tolijový na své hlavě,
s jemným usmíváním na ústech,
růži dávala mně ostýchavě;
ňadro její tichý vlnil dech,
až mi vše, co tak se ve snu dělo,
ve skutečný život přejít mělo.

Jinak všecko teď se na mne smálo,
jinak potok šuměl, hložec kvet;
postůj, slunce, děl jsem, ono stálo;

ptáče, pěj mi, pták tu sletěl v snět;
horo, šumiž, les hned plný šumu
zpíval svoji kouzelnickou dumu.

Znělo vám to jako varhan zvuky,
jako houslí sladký sten a vzdech;
větve zvučně v suché bily suky,
v úlisný se pocel tulil mech;
milý nápěv z kyprého zněl vřesu,
jak by rusalky se nesly k plesu.

A tak příroda, jak kdyby živa,
ke mně hovořila, srdci vděk;
skála rostla, zdobila se niva,
Ostrý chmurnou 'svoji čapku smek',
vítal mne a děl: No, vy mé děti,
můžeme-liž sobě rozuměti?

Nedotknuté lesy cudné krásy
kývaly mi prstem: Pojď jen blíž.
Znáš-li pochybnosti duše bludné,
božské zázraky zde uvidíš;
chceš-li pohádky a drobné zvěsti,
zde jich na sta v každé ratolesti.

Každá touha zanesla mě k hvozdu;
z jitra v soumrak do hor jsem se dal,
abych poslech' písně mladých drozdů,
a sám dítě s dětmi požvatlal,
uče se, jak ten, jak onen hvízdá,
když ho peruť u výš nese z hnízda.

Dal jsem hlavu do kyprého vřesu,
jak ji dítě dává v matky klín;
mocná jedle skály na útesu
prostřela mi nad ní baldachýn.
já pak z šedi skal a z hvozdův šera
tajemství jsem sbíral tisícerá.

Ach, muj Bože, jak jsem z toho stánku
na Šumavin shlížel ruzný skvost,
a co písní, jako z polospánku,
zapěla mi její milostnost!
Každá píseň perla, jejichž příval
ani ten váš lid by nevyzpíval.

A co divu, když mi v polosvitu
vzácných skvostů otevřela skrýš,
z nížto blesky myšlenek a citu
projely mou duši křížem v kříž,
a já bloudě úbočím a lazem
prohlížel jsem obraz za obrazem!

Viděl jsem, jak dub své statné zrůsty
v jedno spjal a k prosbě vzhůru nes',
les jak celý zelenými ústy
chvalozpěvy šeptal do nebes;
kterak hora zamyšlena stála,
a bystřina dětinně se smála.

Viděl jsem, jak stěna při jezeře
omšenou se patou noří v hloub,
tak že vzhůru stmí v pološeře

jako přemohutný nebes sloup,
jejž průzírným modrem blankyt vroubí,
a s ním v tajemné se líbá hloubi.

Viděl jsem, jak k Jezerce v hloub vody
lehkou nohou stoupal luny svit
do paláce přes skalnaté schody,
až je oba křišťálný skryl štít,
o který, když slunce ráno vstalo,
na sta zlatých šípů polámalo.

Zřel jsem chomolení nad hladinou
chrostíků a zlatokřídlých much,
po nich, dlouhou sítí ukryt třtinou,
vymrštil se rudoskvrnný pstruh;
kamo spadl, odtud k skále lysé
lesklé kroužky v kruhy šířily se.

Viděl jsem, jak bělostného rouna
vlnka sběhla plesa na pokraj,
jak sem tamo radostí se šplouná,
že jí vánek hraje na šalmaj;
leč jakmile na břeh sobě lehne,
na ráz vlna prostřed plesa vběhne.

Viděl jsem, jak nad hlavami smrků
husí divých valný letěl klín,
který síla ocelitých brků
ledovitých nesla do končin,
až pozvolna mizel řad ten dlouhý,
jak blíž hrobů miznou lidské touhy.

Viděl jsem, jak při modlení stromu
kráčela noc sivozraká s hor,
ukrývajíc šerou lišku v lomu,
v mlází srnky, v křoví ptáků sbor,
až posléze na skalisku stála
a své ruce na kraj pokládala.

Šumavina prsa zkamenělá
jemně dýchat zřel jsem; její vlas
nes' se vzhůru, každý jedle stmělá.
Bylat plna nejluznějších krás;
oka její, jezera, jak studna
povždy krásná, půvabná a svudná.

Smolná vůně borovic a jedlí
v šedých vlnách vystoupila v jev;
v šumný hovor, který stromy vedly,
vpadal rozmanitý zvuk a zpěv;
a z těch krás a z vůní sladké tísně
živnuly mi v duši drobné písně.

Vázával jsem kytice z těch písní,
jež mi v ňadru kouzlil starý hvozd,
jimiž znělo pleso u vln tísní,
k nimž mě pozval zpěvný bratr drozd,
linduška, ta šveholící duška,
sestra má a pěnkavčina družka.

Vázal jsem je, popěvky ty drobné,
jí je nosíval — když teď můj zpěv! —
hrávaly v nich věru barvy zdobné.

divila se — bylať v nich má krev,
bystřin zvuk, dech kalin od úbočí,
žár též její vlastních srnčích očí.

Tenkrát se to všecko k srdci tisklo:
píle mravenečků, orlův let,
strach, jímž v hnízdě útlé ptáče pisklo,
blankyt hořce, v úbočí jenž kvet';
lesk i šumot rosných kapek maní
smeknuvších se s listů v hnědé stlaní.

Tak jsem dumal, seděl jsem a seděl,
v hloubi duše nekonečně blah,
na svou milou Šumavu jsem hleděl,
nořící se vůně ve vlnách,
dlouho tak, až nebes jasná světla
v kštici svou jak děva perly vpletla.

Ach, kde zvuky blažené té doby
když jsem vcházel srdci na úkoj
do královské Šumaviny koby,
v její krásou nehynoucí chvoj?
Kde, co jsem zde tušil, zřel a prožil? —
Žel, už jsem to všecko v rakev složil. —

V rakev? — ne, jen v srdce mého studnu
z cisterny té vážím rád a blah,
toho zdroje krásy nezabudnu —
jest mi lékem v trpkých hodinách;
mámť kus srdce ještě a kus hlavy.
proto příroda mne neunaví.

XI.

Každým jarem za letního jitra
na Jezerní stěnu jsem se zved',
abych srdce světového nitra,
živitele veškerenstva zhléd',
jak se ze zlatého moře vznáší
útěchy dát choré zemi naší.

Viděl jsem, jak v záři na východě,
naplněny skvoucím nákladem,
zvolna pluly jeho lesklé lodě,
rudá peřej zdobila jich lem;
z nich pak léky po dalekém šíru
v zlatých proudech tekly po všemmíru.

Zřel jsem kolem krajinu, jak žasla,
zlatou třísní šuměl zkvetlý vřes,
skála s ňader diamanty třásla,
sokol u výš na tu loď se nes',
a na místě racků v pěkných párech
skřivánci dlít chtěli na stožárech.

Viděl jsem, jak z tichoučkého snění
probouzel se bouček, skalní syn,
roně z brv svých v rána probuzení
teplé slzy k nohám ostružin;
a jak bystřeň u pat bílé skály
zaměnila pěnu na opály.

Viděl jsem, jak na střevíčku břízky
rubínem se leskl zlatý brouk,
a jak větřík v žaludové mísky
mravenečkům zlaté doly sfouk',
v nichž to družstvo podkopníků malé
kutilo v své píli neskonalé.

Viděl jsem, jak na beztvárné prsty
vystoup' balvan, rozvahy vší prost,
v jezera jak rákosové trsty
zanesla ho děsná zoufalost,
že pod tíží žulového těla
horská žebra třásla se a chvěla.

Viděl jsem, jak v divizny květ žlutý,
uzavřený ještě, ptáček zob';
kterak prohlížel ty zlaté pruty,
korunkám jak hleděl do útrob,
zda v nich pyl a rosa svěží síly,
by motýlci pojedli a pili.

Viděl jsem, jak do prostorné duti
starobného dubu ďudek vlez'
jako kovkop, který v šachtách kutí;

jak si chroustka na větévku nes.
výš ho met'. a když se v pádu kmital,
ohnutým ho zobem ruče chytal.

Viděl jsem, jak na pobřeží plesa
výr ve skalní doupě nazpět tih'.
v tuhých spárech polní myšku nesa;
veverka jak vběhla po větvích
smrčku na vrcholek, pokraj vody,
aby probírala suché plody.

Viděl jsem, jak tuhýk šedohlavý
se čmelákem v zobci spadal v keř,
aby v hnízdě, z roští jen a trávy,
nasytil svou nenasytnou sběř,
která později v dravé choutce svojí
čmeláky se více nespokojí.

Líto bylo mně těch malých tvorů;
ach, já netušil a nevěděl,
že jsem, chudas přeubohý, v skoru
broučkem v zobci osudu být měl,
že mi zrudne oko do úpalu
a že zhynu v spárech dravých žalů!

XII.

Také v zimy třepotavém lesku
za neděle do lesa jsem vběh',
sněhem skrytou vyhledav si stezku
po mohutných buků kořenech,
po strnulých bystřin hladkém sřínu,
do zátiší šedo radých dřínů.

Zřel jsem je, jak klonily se zpátky
a jak balvan na paty jim sklouz',
stohy sněhu lehly na lopatky,
závěs jíní pokryl vlas a vous,
a jak hejno vran, jimž oko žaslo,
těžké závěsy ty dolů střáslo.

Viděl jsem, jak v habrů valném kolu
střemchy hustá haluz, hustá snět,
jinovatkou nížila se dolů —

tak ji v jaře níží hroznů květ;
kolik dříve kvítků ze všech stran tu,
tolik bylo nyní diamantů.

Ba, mně v bujném ve snění se zdálo,
jakoby to zlatých včel byl roj,
co z těch sněžných květů v zrak mi plálo;
jak by hledaly zde medu zdroj,
létajíce z důli v bílou výšku
zticha od kalíšku do kalíšku.

Ach, ty zimní a ty jarní květe,
tak jste sobě rovni v divných snách
duše, citem rozechvěté,
jako kmet a dítě v myšlenkách:
květný sníh je na hlavičkách dětí,
a sníh květný hlavu starců světí.

XIII.

V létě nejraděj se nesla noha
na strmité skály vzdušný bok;
zdáloť mi se, tu že blíž jsem Boha,
ač jsem na luh měl jen statný skok,
tam, kde stály chatky neozdobné
jako malých dětí hračky drobné.

První chata moje hnízdo bylo,
chatka v dáli, to byl její stan;
právě na ni slunko rozhodilo
světla plnou hrst i na ten lán,
s něhož vědouc, že jí v ústret pílím,
točívala šátečkem svým bílým.

A hned se mně z širé dálky zdálo,
že mě zhlédla, že jím točím zas;
moje srdce náhlým ohněm vzplálo —
a již skokem přeletal jsem v ráz
přes povaly klad a skalní strany,
jako jelen lovcem polekaný.

A než slunce na svah horských štítů
nasypalo zbytek zlatých střel,
pod křížem už v planých růži skrytu
s ní jsem těšil se, jí v oko zřel,
celováním svědčili jsme dlouze
o svém štěstí, o lásce a touze.

Ó jak byl krásná, k nepopsání!
Kolem hlavy jako vínek hvězd
svatojanských mušek žluté plání,
v ruce šípku zkvetlou ratolest,
v dechu jediném pak takou něhu,
div že květů nekouzlila v sněhu.

Bujné setby smaragdové moře
v šumné vlny líbal teplý jih,
s nízkých mezí ozvěnou až k hoře
hrdliččin se nesl dětský smích,
že kraj celý a my s krajem mani
tonuli jsme v sladkém cukrování.

A když k rodnému jsme spěli místu,
kvetlo nebe jako s jara zem:
na trávě, i stéblu, na všem listu
třpytila se rosa křišťálem;
nám však zkvetlých duší ve korunce —
nořilo se celé boží slunce.

XIV.

Tak jsme šťastni byli, já i ona;
touhou počala nám víčka plát,
až děl otec, s námi v štěstí tona:
„Zeptej se přec, chtí-li ti ji dát.“
Dali, ale macecha jen stěží —
vědělať, že zlo jí k vrátkům běží.

Nežli přešla pětkrát bouře zimy,
zroben v chatce nový přístěnek;
mladá ženka byla mezi svými
k štěstí mojí duše, otci vděk,
staré mojí matce pro úlevu —
každý kout byl pojednou pln zpěvu.

Její malá, ale pilná ruka
vykouzlila z chaty malý chrám;
ach, mně dosud staré srdce puká,

když se v duchu na ni zadívám,
jak vše řídí v domácnosti naší,
jako dítě, když si hračky snáší.

Přišlo mně s ní boží požehnání:
čím víc práce, tím byl větší klid;
otec, matka, šťastni zřeli na ni,
v modlitbu ji brával chudší lid;
vždyť i v zimě pro ptáčata chvojná
na záprsni zrnka byla hojná.

„Což jest těm!" tak děli po vukolí,
„uvnitř chatky, zevně, samý div;
slunkem její očí zraje v poli
klas i stéblo, vše to zlato niv,
a když usměje se ret ten svěží,
po luhu k nim hojnost k chatě běží!

K zavátým-li povzdechne si stráním:
kéž tu jaro! chvěje se jich plec,
a v den druhý při červánku ranním
obrátí se náhle jinovec,
od východu perutí svou vane
a co sněhem, perlemi se stane.

Rudých ústek sladkým pohovorem
ztichne bouře, pláč i větru svist;
mladá vesna rozběhne se borem,
zbují vřes a rozvine se list,
a na květem obalené hloží
dumá pták, jak první píseň složí!"

Já, ač stále po boku mi dlela,
měl jsem vše jen za čarovný sen;
nechať znojem vzdorného svah čela,
zrak můj radostí byl operlen,
a co samolibost sotva tuší —
jedno srdcem byli jsme i duší.

Matka moje jako křepelice,
povždy čilá, různý její chvat
ze dvorečku hnal ji do světnice,
vždy a všude chtěla pomáhat;
když jí domlouváno, řekla v spěchu:
„Nechte mně přec radost mou a těchu!“

Otec stár, leč v práci neustával,
říkával nám: „Nyní, to ví Bůh,
bystřejší je v žilách krve nával,
chabý sval jak znova by mi tuh';
snad že vrátí se mně ještě mládí,
a to proto, že se máte rádi!“

Tak jsme pěkně žili jako v nebi.
Žel, že záhy přišel černý mrak,
osud rakev sbíjel, řezal hřeby,
štěstím dřív, teď strastmi vlhnul zrak,
všude, tma kam cestu sobě razí —
chvím se, přiložte přec, mne to mrazí!

XV.

Léto prchlo, podzim bral se v kraje;
hvízdaje v hvozd daleký si leh',
odkud, seveříky k rukám maje,
mlhy válel v šedých balvanech
po korytech potokův i proudů,
jako strašidla by sháněl k soudu.

Na západě u večerní zlobě
chvěl se nebe zakalený zor,
peřesté se mráčky nesly k sobě,
kupíce se nad i pod obzor
se všech stran, až v přepodivném honu
temně zapadly v nebesklonu.

Tu pojednou ještě za soumraku
pokraj půlnočního nebe zrud'
jako bělmo hněvivého zraku.

když mu brvy stáhne zlobný trud —
mrak se s mrakem choulil zas a trhal,
a z vnitř ňader rudé žáry vrhal.

Od středu tři proudy zdatné síly
nachem polévaly nebe kruh,
hned jako by rostly bystřin pílí,
hned zas úžily se v bílý pruh;
myslili jsme zprvu, že kdes hoří,
avšak ne — Bůh výstrahy též tvoří.

Severní to byla tenkrát záře,
ale potrvala delší čas —
nejdřív rostla, potom v zlaté páře
kryta zvolna bledla, mřela zas;
jenom tam, kde povstala a zhasla,
jako dříve obloha se třásla.

Za to přikvapili jiní hosté:
všude plno povětrných chmur;
nebe jindy téměř mrakův prosté,
skrylo tvář, a hejno děsných stvůr
s jakous zlobou tajemnou a dravou
sklánělo se denně nad Šumavou.

Meluzina lkala usedavě,
hněvem sršel černý mrakův žoldr,
žhavé hady metal horám k hlavě,
z bahen vstával těžkým kouřem mor,
a po smutně šeptajícím vřesu
balvany svých jedů valil k lesu.

Horský vítr ostřej' pohvizdoval
líněji vždy kolem dupčil výr,
že i v skalním úkrytu se choval
polétavý druhdy netopýr;
i ta sova zahoukla si chvojím:
nepůjdu dnes na lov, dnes se bojím!

Každou chvíli slunce po západu
z jiné strany jiný vítr dul,
snad že slétaly se v jakous radu
starý buran hroznou zradu kul:
k zlostné práci volal svoje sluhy,
palice jim dala v svalné pruhy.

Tak to kuly; já však z blízké stoky,
zlou hnán tuchou, mnohý kámen snes'
na mé střechy rozložité boky,
by ji některý z nich neodnes';
znalť jsem vždy ty lité jejich zrady,
když dávaly hlavy dohromady.

Byl jsem hotov dřív než započaly;
však tu noc jim hvízdal seveřík,
a hned větry jako kanci hnaly
přes balvany, stromů padlý dřík;
vyly, ryly, kňučely až děsno,
prchajíce z pláně v kmenův těsno.

Každý jinak lítil se a řádil:
jeden valouny hnal ložem strouh,
jiný zase do parostu pádil,

aby svlékal stráně z křovných rouch;
jiné zase při zběsilém hodu
se skalnatých srážely se schodů.

Jeden štěkal, jiný řval a chroptil,
jiný širočinou sekal v chlum,
onen z jícnu štěrk a kámen soptil,
jiný mrskal vln divoký tlum;
jiný jakby nazpět hnát chtěl řeku,
úžlabí jí těsnil v strašném skřeku.

Jak roj ďáblův z pekelného česla,
tak se netvorů těch kletá směs,
kryta pláštěm noci, zhoubně nesla
drtit ňádro skal a mýtit' les;
a jak v oře vlk, když hlad ho pudí,
zakousla se v Šumavino hrudí.

Čemu duch se klaněl po staletí,
písní opěval a láskou střeh',
vše to zničil, zdusal jako setí;
v sosny jako v sítí hroch si leh';
vše, co klům se namanulo k plenu,
vyvráceno bylo od kořenů.

Hrozný buran semo tamo lítal;
jako vůdce, děsně rozkacen
hned vodami na jezeře zmítal,
hned, za žezlo vyrvav starý kmen,
jako pírkem nad hlavou jím točil,
nutě v boj, kdo z čety nazpět skočil.

Přes jezero s jedné k druhé straně
netvornou svou paží stavěl most:
hrotil balvany a na jich hraně
kladl z jedlí upletený chvost;
a co lesem nabral klad a klestu,
v chechtu házel na tu svoji cestu.

Po tom mostě sbor jeho se valil,
on vždy v předu: strašná jeho žeň!
Co mu v cestě bylo, strh' a svalil,
jako vetché stéblo ufal peň;
takto širokou si cestu mýtil,
po níž dále děsný hon se lítil.

Bouře třásla perutí svou dračí
jako tetřev, prabydlitel skal,
když se při tokání v kruhu stáčí,
v slabšího by soupeře se dal;
hned zas, jako koráb vlny oře,
ryla hněvem v hor zelená moře.

Toulaví té vřavy nájezdníci
do našich též tloukli okenic,
my však modlili se při hromnici;
a když lítilo se nanejvíc
ono hejno samým peklem štvané,
děli jsme: „Tvá vůle staň se, Pane!" —

XVI.

Tak jsme žili v starostech a muce;
až pojednou bouře na skalách
do klínu mdlé položila ruce,
a jen mračný sen jí hlavou táh';
když i ten prch': na skal prosté suti
v zpoustách kmenův spala bez pohnutí.

Přešlo všecko — ale jaká hrůza!
Čarodějný české země chrám
zloupila ta svatokradná luza
od základu až k těm výšinám,
kde si Javor, k východu se sehna,
lysé čelo zbožně křížem žehná.

Pusto všady — ach ký pohled hrůzný!
Krásy svatý háj byl jako zžat
od Roklanu, až kde jonák Luzný

v myslivecký přioděl se šat.
Ach, jak byl teď chudák zubožený:
vše mu roztrhaly vzteklé feny!

I tu jedli s Marjí, matek vzorem,
poběsilý buran k zemi strh',
dřív než Obří strží za Javorem
po bavorských cestách v dálku prch';
věru, sám se styděl svého díla:
zle, kde bez rozumu vládne síla.

Pohleděl jsem do vrchu i roklí:
s nohou v půdě dokonával dub:
hle — mé oči při tom v slzách mokly —
hle, můj příteľ! Výr mu hlavu srub'!
A tam dole klen — ó štíhlý klene,
osud tvůj mně dýku v srdce žene!

V úkrytu tvé krásné mladé hlavy
nezrodí se švelolící zpěv,
pták v něm více hnízdo nevystaví,
všesnubného jara na pozev;
a v tom křoví, jež si chránil stínem,
zastesknou si květy: Pane, bynem!

A ty skálo nad jezerní stěnou,
kde je hořec z ňader v kytku svit?
Smutna stojíš s lebkou roztříštěnou,
na niž luny celoval tě svit,
když svou hlavu k plesu naklonila,
aby zvěděla, jak touhou znyla.

Takto jsem se tázal, když den vterý
s mladou ženou svou jsem místa shled',
v kterých vichrů zbojník kde jen který
Meluzínu k poskoku si ved',
zbujnělým když přepychem se lítil,
a pralesy v divém reji mýtil.

Tak to bylo! vše ty lesní cesty
zatarasil bouře vztek a strach,
ani pěšinkami přes vše klesty
nelze bylo jíti po horách;
až konečně páni rozkaz dali,
aby chudí v nouzi pomáhali.

Co jen chtěl, moh' chudý na polomu
dříví v lese nařezati sám,
cesty čistit, aby každý z domu
v město moh' a z města zase k nám,
a pak aby těžké ony srázy
nehubily podrostů a mlází.

Také otec, žel, že o tom slyšel,
přinutil mě na neblahý rub;
o svůj život stařeček tam přišel,
dada nuzotě ho za výkup;
ach, mé srdce, vzdorné dřív tak mnoho,
proč že jenom tenkrát poslechlo ho!

Šli jsme tedy. „Již to lidskost káže,"
říkal otec, „hyneť chudý sklář;
teď si musí mozoliti paže

sedlák, chalupník i výměnkář;
sic nám v zimě v kraje sletí ledné
smečka běd a nemoc na práh sedne!"

Klestili jsme cestu blízko chaty,
hory oklikem; k nám vedl svah,
ovšem strmý, však když sněhy sváty,
byla cesta v jeho trhlinách,
kady ondy v teplé jara době
toulalo se bystřin hravé robě.

Silničky by drahou zklikatělou
dovozem náš netratil se čas,
tak jsme ujednali myslí smělou:
v podzim kmeny řezat zas a zas,
pohodlněj' za zimní pak vlády
svahem svážet polánka i klády.

Jak se tedy jeseň pousmála,
a s paběrky slunka prchla v jih,
ihned zima na cestu si svála
prostěradla bílá jako sníh;
tu my cestné stanovili meze,
kudy zásoba se domů sveze.

Z tuhých kleči zřídili jsme sané,
které horem bukový spial svaz —
na okovu k pravé jejich straně
dán je drápník, sáhu zdéli as,
jehož hroty přikalit jsme dali,
a již jsme se za svou prací brali.

Bylo světlé prosincové ráno,
když jsme po modlitbě spěli ven;
v sáňky různé nářadí je dáno,
dobrý provaz z lýčí upevněn,
pevné řetězy a houžve z jedlí;
doma stesk — my však se neohlédli.

Čemu ženám přidávati žalu?
čemu v práci jeviti jim strach?
Trochu odvahy a trochu svalu
musí míti každý horský brach,
který dříve rube, sváží, plaví —
škoda, škoda, že nemá dvě hlavy!

Silničkou jsme na zásobu vjeli,
a již sáňky, jako v horách zvyk,
v obou bocích hojnost polen měly;
staženo vše řetězy, i smyk
připoután byl, aby dával těhu,
nutě sáňky k volnějšímu běhu.

Staré zkušenosti odkaz je to;
kdož by jinak svahem sáně ved'?
však prý často na přítěži této
duch jakýsi zlý a mstivý sed',
aby vůdce samotěžek sdusil:
běda, běda, já to také zkusil!

Vůkolní lid vypravuje věru,
závistný prý Skalník chodí rád
k dřevorubcům, kteří v pozdním šeru

vlekou dříví ze stoletých klad,
do kterých se družky jeho, víly,
za paprsků slunce tajně skryly.

To prý, oloupeny o svůj stánek,
nemohou jít na svůj hodokvas,
pokad slunko, déšť a teplý vánek
na strom nevypěstí odnož zas,
v téže skály půdě, toho kmene,
kde dřív nyly láskou :oztoužené.

Buď jak buď; já on'm vílám klnu,
proklet buď i skal potulný běs,
jenž nám na těch svahů bílou vlnu
plochý, hladký balvan tajně snes',
při němž, když jsme rejdovali shora,
rozpukla se saněk našich :vora.

Ovšem, byl již soumrak tuhý velmi;
nechtěl jsem, však otec děl: „Čím spíš
zbavíme se Skalníka, té šelmy,
tím dřív mně i sobě ulevíš;
poslední již máme tady sáně,
dneska, myslím, vyzráli jsme na ně!"

Ó můj Bože, my jsme nevyzráli,
vyzrál Skalník, ďáblův starý druh,
tři sta kroků domku opodálí
tatíček můj smrtí přelstěn ztuh';
to mně bídnému též matku vzalo —
avšak poslechněte, jak se stalo!

XVII.

Nakladli jsme dříví vrchovatě,
stáhli v řetěz, že až vzdychal stoh,
a přec tak, že přes sněhové hlatě
lehce jeden sáně vléci moh',
měl-li dráp, v zad okovanou botu
a statného druha při smykotu.

Když tak sáně pohotově stály,
dvojnásobný připjal jsem jim smyk:
otep polen, a pár krokův v dáli
starce bukův zkomolený dřík,
jejž jsem kolem ve hlubokém řezu
jako ďábla spoutal do řetězu.

V zbytek oněch pout však do záklesky
dal jsem houžev, prostrčiv jí tyč
tak, by v rejdu dvojí rukou hezky

snadno bylo držeti ji v příč.
smykáním pak semo tamo snáze
celý náklad saní v rovnováze.

Oddechli jsme. Sám se v sáně spřáhnu;
děl jsem otci: „Na vás zlá to tíž,
zmohu víc, když plecem v zad se nahnu.
Na to otec: „Ne, to neumíš;
třeba cviku, zlo může pojít málem —
víš, kdy patou opřít se, kdy rálem?

Snadno se to dívá jiným z dáli,
když to s vrchu běží o překot;
však kdož ví, že plece puká v půli,
s čela stéká mrazný strachu pot,
jenž již v tváři v sutky tuhne šedé —
náhodou se věc ta nepovede!

Dnes jsem silen za dva saněvody,
jenom ty se v zadu dobře tuž,
v směru mém a tvém ať není shody;
ale tak mně smykočem svým služ,
že, kdy sáně moje v pravo zrejdí,
řetěz přitáhni a v levo sejdi.

Nuž, jsi hotov? S pánem Bohem tedy!“
A již v kleče silné paže vpřáh',
sklonil záda, oddech' naposledy:
„Drž se!“ volal na mne a již táh',
že sníh zmrzlý pod saněmi skřípal
a z ryh saničních se dolů sypal.

Bílých mrazův ostré sekeřice
svištěly nám lestně hlavy kol
sekaly nám do šíje i líce,
těkajíce s vrchův v pláň a dol,
aby dole rejdiště si metly
a zbojnickou potyčkou se střetly.

To ví Bůh! dřív desetkrát jsme sjeli,
vždy minouce záseku i hráz;
tenkrát však se nohy moje chvěly,
strach mnou jako svadlým listem třás',
snad že křídla noci níže sáhla,
či zvěst o Skalníku myslí táhla?

Jak by chmura přeletěla zrakem,
zapomněl jsem, že se kloní vrch,
ostrá bolest projela mi znakem,
smykot bezvolně mi ruku strh'.
„Pozor, synu," zpředu otec volá,
„sic mé plece tíži neodolá!"

V levá žebra moje srdce bilo
jako v hradby nepřátelská haď.
A zas otec: „Zle se přihodilo,
trhni zpátky smyk a přímo klaď;
sice se mi věru tíží samou
nová kleč a staré nohy zlámou! '

Ta má závrať zas mi hlavou točí,
nevím, v kterou z obou cesty stran;
ledné jíní napadlo mi v oči —

„rychle, rychle, pro pět Krista ran!“
A již o spěradlo opřen reje
znova podpatky své do závěje.

Táhnu nazpět, leč v tom se mi zdálo,
že tatíček z hloubky znova vzdech';
u saní jak strašidlo by stálo,
napříč cesty šedý Skalník leh',
aby otci v samotěžek chvatu
podtrh' v sníh se vzpírající patu.

Strach a mdloba nejdivnější stvury
posýlaly na mne ze všech stran,
jež se chomolivě nesly s hůry
jako husté mraky šedých vran;
a kol kolem zevšad k mému děsu
sbíhalo se množství sivých běsů.

Zdálo se mi, že se na mne šklebí
jejich vyceněný zub a kel,
zmije rostou na ohyzdném lebí,
oči že jsou z roztopených skel,
a ten první z nich že jako klíště
saním v bok se připnul za těžiště.

Strachem vstal mi vlas. Zda pravda děsná;
pověrný co vypravuje lid?
Snad se to jen mlha kolem těsná?
Pane Bože, vrať nám duše klid,
a svou rukou pomoci rač dáti,
než nás přízrak do propasti skláti!

Vzpírám tělo, strach mi sílu množí . . .
„Dobře,“ volá otec, „dobře tak!“
V tom mi z houžve — pro spasení boží
řetězní se vypnul záklesák! —
Sten a křik — já bezduch padl v sněhy —
v propast s otcem plné samotěhy. —

XVIII.

Procit' jsem, však nelze říci věru,
dlouho-li jsem trval v mrákotách;
vím jen to, že v noci mírném šeru
někdo rukou na srdce mi sáh',
a pak nazpět obrátiv se ruče
polohlasem mluvil: „Ještě tluče!"

Tlouklo sice, ale údy moje
studily a zábly jako led;
leč již dvojích stínů paže dvoje
zvedaly mne; pozvolna jsem sed',
ač jsem znova domohl se chůze
z úbělného hrobu k černé hruze.

Blízké smrti statní křisitelé
z daleka prý zřeli, jak v nás svah
šedá mlha příšery své stele,

jak nám Skalník sáně dolů táh'.
a jak záhy přikvačilou nocí
zhynouti nám bude bez pomoci.

Bez odkladu do mlh sekerami
třikrát svatý učinili kříž,
rázem unikly prý vzdušné klamy;
ale saní nachýlená tíž
v strašném hluku v popředí se vrhla,
saňkáře by do propasti strhla . . .

Zúpěl jsem, leč slzy konejšivé
nepřišly mé trýzně uhasit;
byl jsem sláb, jak motýl v zimě snivé,
leč druh s druhem pod paží mne chyt',
chtěli domů — já však přes práh chatky
bez otcova těla nechtěl zpátky.

Šli jsme tedy svahem volnou chůzí;
bílý měsíc, jak by útrpen,
teskliv svítil na ta místa hrůzy;
z mojich ňader dral se křik a sten,
když mé oko vytřeštěné zřelo
na otcovo zkrvácené tělo!

Pad' jsem na ně, šílený jak zpola —
z bezpočetných krvácel mi ran —
nade hlavou, děsná kroužíc kola,
krákoralo hejno lačných vran,
které v černém mraku nedočkavě
na újedky tíhly k svaté hlavě.

Marné bylo druhuv domlouvání
„Nezměníš to, nech to sám jsi chor!"
Já však nedbal — v těžkém duše lkání
výsměškem zní taký dohovor —
vzrůstal žal a žalem rostla síla,
a má náruč otce uchopila.

Dříve však jsem jedle kyprou chvojí
přikryl krev, by poletavá káň
neslétla se na ni s cháskou svojí,
neb jí lišky neroznesly v stráň;
teď, ač kolem puda květův pusta,
rudý hořec památkou tam vzrustá.

Vzal jsem tedy drahocenné tělo
zlíbal je a s pláčem domů nes'.
Oběma nám ňadro krvácelo;
čelem svým jsem k jeho čelu kles'
slzou jizvu vymýval jsem v žale,
líbáním pak sušil neustále.

Pozdě, blízko půle noci byla,
když jsem zved' svou zajíněnou tvář,
z chaty naší vstříc mi zasvítila
malým oknem smolné louče zář,
a já vzdychl třesoucíma rtoma:
„Posilniž nás, Pane, již jsme doma!"

Stanul jsem. Mám vjít tak bez přípravy
či snad jinde skrýt tu drahou tíž?
Ach, vše jedno! úklonem své hlavy,

krví na hrudi se vyzradíš!
A již v rozchod druhům tisknu ruce:
„Díky, s Bohem, nerušte nás v muce!“

Tiše kráčím k oknu — srdce buší —
žena v bibli obrátila list,
s matičkou se modlí — zdali tuší,
s jakou vrátíme se z děsných míst?
Vstane, slouchá s uchem na okénku —
snad že kroky slyšela znít venku.

Neslyšela! Milostivý Pane,
hrozné této úlohy mne zbav! —
Zaklepám, zrak požárem mi plane,
dvé se jeví u okénka hlav:
„Otevřete! . . .“ Již mi v ústret běží:
„Tiše, otec chor mi v rukou leží!

Zlá ho závrať stihla při návratu,
až se prospí, bude dobře zas;
nyní louč však zhasněte mi v chvatu,
sic se zbudí!“ — však můj hlas se třás',
v tom máť děsně zkřikla: „Lžeš mi, synu,
jistě zhynul, a já také zhynu!“

Pláč a nářek otřásaly chatou,
boží střelou zastihl nás žal;
ženy bděly nad tou hlavou zlatou
v modlitbách, já rakev budoval . . .
Davše do ní otci pod skráň třísky,
na hřbitov jsme jeli blízké vísky.

Matičce mé staré stýskalo se.
a než první lístek v hoře zmlad',
sklíčen žalem v podvečerní rose
vedle otce v růvek jsem ji klad';
však tam posud skrovný křížek věstí,
kam jsem skryl to veškeré své štěstí.

XIX.

Smutněji teď bylo v síňce prosté,
a mé ženě bylo ro ně tak;
vždyť, když srdce lidské s něčím sroste,
ať to člověk, strůmek nebo pták,
v každém místě, kde to jednou ztratí,
žal a bolest do duše se vrátí.

A tak u nás; já však ještě k tomu
od té chvíle trpěl strastí zlou,
co jsem otce mrtvolu nes' domů;
až pak lapen divnou horečkou
roku čtvrt jsem v její spárech zmíral,
a sám týrán svou ženu jsem týral.

Šílel prý jsem v stálém ustrnutí,
na těle i duši divnou tíž;
ze vsi lid a mladý lékař z hutí

blízký konec tušili mně již;
téměř vždy jsem ležel, jedl málo.
lži měl pravdu, skutkem, co se zdálo.

Žena má, co stačila jí síla,
po mém boku dlela napořád;
v posled známé ženy poprosila
na pomoc; tak lékaře zněl řád,
by jí smrti mrak, jak lékař mínil,
náhle spolu se mnou nezastínil.

Ach, ta upřímná, ta dobrá duše,
proč jsem ji tak na se upoutal?
Děsný osud, květy moje ruše,
také její štěstí třel a rval;
když jsem vysílený z lůžka vstával,
zhrozil jsem se — já jí nepoznával.

Chorá, zvadlá, jako umučení,
velkou řadou nocí probdělých:
strast se nesla z hloubky černých zření,
lestný neduh v hrudi se jí líh';
plná ručka její na kost zchudla,
v tváři bledla a hned zase rudla.

Vznesla ke mně svoje oči tmavé,
usmála se: „Nesnesu to dýl;
svolil lékař prosbě naléhavé,
co ne ženě, matce dovolil —
pohleď, pojď!" Já za ruku vzal ženku,
a již vkročili jsme do přístěnku.

V koutku síňky, kde dřív otec spával,
maličká mi zjevila se tvář;
nad ní, jak by anděl křídlem mával,
třpytila se slunka zlatá zář,
hedbávnou pak řasou očních víček
pohrával si v snění andělíček.

Než jsem ženy po všem moh' se ptáti,
již mně ke rtu tiskla bledý ret:
„Pohleď jen! či nechceš sebe znáti,
jak jsi býval v první záři let?
To tvůj syn, jejž v nebes svatou radu
dostali jsme v chyšku za náhradu!

Mezi tím, co choroba tě třela,
staré ženy pilnou obsluhou
s tvým jsem synkem jásala i mřela,
šetříc duše jedné nad druhou;
teď, když oba dva jste z nebezpečí,
v nové štěstí tou tě volám řečí!"

Ach, mé duše paprsek se vnořil
v malých tvářích růžovatý květ:
smrtí otce starý svět se sbořil,
z žití dítka vstával nový svět —
tak za jednu duši, z boží rady,
hned jsem dostal druhou do náhrady.

V moje oko velká slza padla,
zpěvem chtěl jsem slast svou projevit;
ženka však mi ruku na rty kladla:

„Chceš ho výsknutím svým probudit
a sen nebes přervat v outlém mládí,
jehož v světě nikdo nenahradí?“

Tiskl jsem ji k srdci v štěstí vzletů,
ta tam bolest, lítost, vše to tam. —
Ale z luhů purpurových květů
vede cesta k temným soutěskám;
doba kvapí, my se šťastni mníme,
jdeme, jdeme, kam, však — netušíme!

Různých strastí v smutnou upomínku
vytratil se uspořený groš,
tak že k nejhoršímu v temnou síňku
zavítal ten malý světlonoš;
bída s nouzí na podstěnku sedly,
aby žalné rozhovory vedly.

Co kde bylo, všecko vyčerpáno,
k tužší práci byl jsem posud sláb;
k tomu všemu ještě jednou ráno
pro poplatek přišel z města dráb,
jejž jsem z pole, z proužku skalné drtí,
pánům dlužil od otcovy smrti.

Však kde vzít, když stébla není v ruce?
práce žádná, šatstvo pouhý troud!
Dráb mně podal nález exekuce,
na to kravku moji prodal soud;
nezbylo mi nic než hůlky v plotu,
podporou snad blízkou na žebrotu.

Kterak vyžit? S chatou poděděnou
bych se rozved', zpouzel se můj cit:
srostlať duše moje s její stěnou.
Každý koutek, v němž se otec kmit'
a zrak matčin prodlel posvěcený,
byl mně skvostem nevýslovné ceny.

Synáček můj líbezného líce
dán mi tady ženou — andělem,
prostička mé jizby lepenice
tak mi svatá byla jak ta zem,
po níž druhdy spasitel náš chodil,
než ji Turek krví světcův zbrodil.

V také nouzi, žalosti a trudu,
když už bída rostla v děsný stoh,
mladý lékař v milosrdném pudu
zdatnou zálohou mi odpomoh':
„Vezměte," děl, „vím, jak bídy ryjí
lidské srdce, znám to ze studií!

Až se zotavíte, vrátíte mi,
s Pánem Bohem!" děl a kráčel dál —
nejlepší to člověk mezi všemi,
jež jsem mimo svého otce znal:
Bůh žehnal za to jeho snaze,
věhlasným teď lékařem je v Praze.

Koupili jsme chutě kravku novou,
dosti píce všude po lesích —
byla podporou nám, hošíkovou,

tak že zjevili se v hrdle smích,
andílkové v důlkách malých tváří,
ba i hvězdy v oček temné záři.

Okřáli jsme! políčko se zrylo,
dobře neslo, práce bylo dost,
dluh se splatil, něco uložilo
na hoškovu lepší budoucnost:
krásné léto zpět nám zdraví dalo
a zas chvilku štěstí s námi hrálo.

XX.

Pojednou však rozneslo se v kraji,
že prý z dobrých příčin, těch a těch,
naše hory k městům upoutají,
že je k sobě svedou v železech
a že políthou pak jako ptáci
jedni k druhým průmyslem a prací.

Ano, ano, lehce se to řeší,
špetka pravdy, lži však plná pěst;
pěkně dráhy ten náš neduh léčí
sítí pevně okovaných cest;
vždyť nám víc a více svět ten celý
v pokladny a režné pytle dělí.

K nohám měst ten plivník všecko složí,
dědinám však krade, ony mrou,
panské, pro ně nepotřebné zboží,

přiváží jim za chléb výměnou
to že pokrok? to že blaho? Ano.
ale jaké, jaké? Svatá Panno!

Co nás živí, berou dráhy s sebou,
čeho není třeba, nesou zpět,
kazí mrav, krev prostých srdcí střelou,
v nebe chmury, na šat věsí tret
a ten hvizdot jejich pronikavý
plaší z duše mír a dumy z hlavy.

Lesy — skříně hojnosti — nám ničí
hvozd královský v smutnou mění poušť,
hněv, jenž jejich spřeži z nozder syčí,
hubí podrost, mýti kyprou houšť,
křišťál z českých studen blaha váží
a vše lestně do Německa sváží.

Hanobí nám Vltavičku naši,
český Jordán, svatý veletok,
hubíce ji v zbojné samopaši
krásou hrdě vlnící se bok,
až proud Labe, špinavý a skoupý,
o zlato i jména zvuk ji zloupí.

Což nám posud daly? Nic než bídu,
drzost, pýchu, zpupnost, úskok, klam,
hejna poběhlíků, plevel židů,
s nimi podvod, úskok, klam a mam;
ba zem naše hnije povždy více
cizotinou, k srdci od hranice.

Vždyť jak žid se zjeví pokraj obce,
běží hojnost horem pádem z tad;
kde co zbylo, baba nouze schlopce,
a za nouzí belhá vyschlý hlad,
jemuž v útrobách zlý hafan kňučí,
který zahaleče práci učí.

Bůh to suď! však tak, jak panstvo chtělo,
v krátkém čase podél horských řek,
od svahů, kde Ostrý mračil čelo,
až kde Javor stojí, šedý rek,
nad soutěskou, známou po Vintíři,
pobíhali mladí inženýři.

Jitra jednoho mně z nenadání
v čelo domku postavili tyč,
na hoře jí, šikmo k horské stráni,
rudobílá deska dána v příč,
a na moje políčko a louku
množství kolů vbito do oblouků.

„Probůh!" volám, „dědictví mé rodné
vzít mi chcete? Není místa snad
tam blíž lesa, podél stezky svodné
přes pastvisko, do neplodných lad,
o dvě stě, jen o sto kroků vzdáli?"
Však ti lidé v oči se mi smáli.

„Buďte rádi, že tak býti musí,
pěkný peníz za to kyne vám,
vždyť ta vaše zeď jsou samé trusy,

a ten krov — toť samý zpouchlý trám;
již to všecko jaksi stranou boční,
provrtáno horskou červotočí!"

Tak se smáli. Mně to v duši rylo:
hlásil jsem se v městě tu i tam —
ani pérečka se nezměnilo,
naději mou přelstil touhy klam:
strach a srdce litost obemkly mě
a v jich poutech prodlel jsem až k zimě.

Ztichlo všecko, zaslechli jsme z dálky,
že prý sešlo z takých prací všech
za příčinou blízké tenkrát války.
Okřáli jsme v trpkých starostech
tyčky zvrátily se, kůlce shnily
a my zase spokojeni byli.

Tu kdys o vánočním božím hodu
děsný havran zlou mi přines' zvěst —
ó kéž hoří běs ten v celém rodu,
nemám slov, zlost svaluje mi pěst.
duše křičí, mysl stydne v čele . . .
to-li též byl obraz stvořitele?

Pes to byl! Vztek vycenil mu zuby,
vlčí chlípnost zkalila mu zrak,
na ďábelských skutků četné vruby
musil by mít aspoň sterý znak,
a ty všecky v kata hrubé ruce
nevedly by k míru mojí muce!

Potvora to byla! Věčný Bože!
posud mne ty jeho oči trou;
věru ani Záhořovo lože
nemůž' být mu řádnou odplatou!
Hrůza, hrůza! — Bolest řeč mi dusí,
shovte okamžik, než oddechnu si.

XXI.

Přišel večer v onu dobu svatou,
v které zrozen světa mesiáš,
aby ďábla potřel svojí patou
v šťastnější a lepší život náš;
tak je v písmě; patřte však náš osud:
mesiáš se nenarodil posud! —

Povždy chudas k nebi vzpíná ruce,
povždy satan, v různý neduh skryt,
vleče lidstvo k tisíceré muce,
a znak Kainův posaváde vryt
v našich časů lebku ocelovou,
ať to vzpourou nebo jařmem zovou.

Zkrátka tedy, zavítal den štědrý,
a já ženě své i sobě vděk
schýlenými přinesl jsem bedry
nejkrásnější s hory omladek,
a co hraček za noci jsem zrobil,
všemi vánoční jsem stromek zdobil.

Nikdy jsem tak nepracoval v žití
jako tenkrát; šťasten jásal duch,
když jsem vše, jež sotva v městě zříti,
vedle sebe kladl na soustruh
a pak na strom vázal v pestrá světla,
tak že každá větev něčím kvetla.

Dřív než šťastni usedli jsme k stolu,
hrstku pšenky drůbeži jsem snes',
kravce kousek housky, v potok dolů
špetku soli, vržek bukvic v les,
v dlani mouky dujným větrům díkem,
tak, jak bylo někdy u nás zvykem.

Já vždy k střízlivým jsem lidem patřil;
leč ten starý český mrav, ten ctím:
dřív lid dobrý s přírodou se bratřil
a příroda matka věrně s ním;
naše doba nechať více umí,
s přírodou si přece nerozumí!

Usedl jsem blažen mezi svými,
tu pak než jsem sousto do úst vzal,
jak by sever prsty rozmrzlými,

na okénko někdo zaklepal;
skočím k oknu — zasněžený celý
noclehu muž prosil osamělý.

Otevřel jsem u záprsně vrátka,
a již jsem ho do své síňky ved':
„Dnes je vaší" děl jsem, „tato chatka."
a muž vstoupil: zedrán, chor a bled,
vetchý kabát, téměř bosé nohy,
vnitř i zevnitř chudas přeubohý . . .

Hoška mého zlatoplavé hlavy
perutí svou tknul se pátý rok;
ach, jak chvěl se hled dřív usmévavý,
a jak bušil levý jeho bok,
když zřel obličej ten muže pustý!
Leč já v líčko celoval ho ústy.

„Neboj se mi," děl jsem, „milý hochu,
jaký jsi to horal, že se chvíš?
Trochu důvěry a síly trochu
pomůže ti, věru, uvidíš!
Co tě leká, cizota jest pouze,
úsměv nehostí se v tváři nouze!"

Utišil se, bylo dobře zase,
a již tam, kde stolce čtvrtá hraň:
host byl při vánočním hodokvase;
leč když bystřej pohleděl jsem naň
v siné záři svatvečerní svíce,
bylo mně, jak znal bych už ta líce.

Nízké čelo, rudý vlas a sporý,
ploský nos a válcovitý ret,
malé, věčně nepokojné zory —
ach, už tenkrát čert v něm léčky plet',
v které moje štěstí zrádně chytil,
aby příšeru svých ňader sytil.

Z toho, dřív než bylo po večeři,
seznal jsem, že onen soudruh byl,
jenž kdys dítě, teď mou ženu — v keři
a tam v pláni otce poranil;
ulek' jsem se, on však jak by v žale:
„Hněváte se, nuže půjdu dále!"

To mne odzbrojilo; s tváří vlídnou
podal jsem mu ruku; „Nuže dost,
rozum náš je vazbou bludů bídnou,
nechme tedy kalnou minulost,
zůstaň!" Zůstal, a má žena milá
na půdě mu lože upravila.

My mu tedy odpustili všecko;
vždyť byl zavítal k nám v boží hod,
a co konal, konal jako děcko,
snad ho spravil trpký žití svod;
však když slzel, jak by zabrán v muce,
dali jsme mu na dobrou noc ruce.

Když se ráno smálo na východě,
vyzval jsem ho, aby také vstal,
a jak povinností v božím hodě,

do kostela se mnou pospíchal:
dřív pak, než jsme vykročili z chaty,
své jsem prádlo dal mu a své šaty. —

Děkoval mi, mluvil neustále,
jak prý mu kdes v Němcích obchod kvet',
kterak zchud' a potloukal se dále,
až konečně do hor přišel zpět,
kde prý páni, hned jak sněhy ztají,
do stavby se železnice dají.

Že chce práci oddati se znova,
pokud v těle ještě zbytek sil,
a v svém srdci čestnost ještě chová,
aby krajem žebrat nemusil;
kýžená prý doba jeho spěší,
a že přijde, nač se dlouho těší.

Však když víc a více rozvazoval,
chválil ženu, domku pořádek,
důvěrněji, směleji se choval,
řeči proud mu jenjen od úst tek':
hned se chlubil, hned se ke mně lísal,
ale uvnitř podlostí už hnisal.

„Hodlám zdatně dobýt sobě chleba,"
pravil v posled, „pokud zbývá sil;
tobě toho ovšem není třeba,
abys jako já se lopotil;
máš svůj domek, pěkné pole v nivě . . "
a při tom se usmál závistivě.

„Přijde-li sem dráha, jak se praví,
strží́š za to, pane, hezký plat;
nemusíš si jinak týrat hlavy
a mít kamizolu plnu lat
jako já; nu, tak se život ztrácí:
jedněm v užívání, druhým v práci.

Hochu tvému pěkné kyne věno —
snad že z něho bude hodný pán;
jenom u mne napřed spečetěno,
abych k nuzotě byl ukován . . .“
Při tom nad hlavou si mávl pěstí:
„Inu, inu, dej vám Pán Bůh štěstí!

Jenom ber, co platit chtějí páni,
sic bys později mohl v suchu plout;
dají ti to, nepotušíš ani,
od prodajných chlapův odhadnout —
totě u nich vždycky taká klička —
a pak zbude sotva polovička.

Nu a v nouzi s mladou žíti ženou,
když chce míti přece lepší šat,
hlavu skrývat kosmonovskou plenou,
živůtkem si ňadra opásat —
to přec nejde, neb se mění skokem . . .“
při tom drsným přeměřil ji okem.

„Také tílko svého Jezulátka
nebudeš snad zdobit pačesím,
třebas pro ně teď už mnohá zlatka

v truhle skryta byla, to já vím;
nu tak tedy prodej pěkné záhy —
těžko zořeš, nebude-li vláhy!"

Z těch a jiných řečí černých mraku
vetknul se mi v srdce rudý blesk
strach o rodné zboží chvěl se v zraku,
duši rozhostil se divný stesk;
různé stíny letěly mou skrání —
změnil jsem se rázem k nepoznání.

Celou noc jsem nespal; v žhavém nitru
stále smýkal se těch řečí had;
ba já tak jsem s lůžka povstal v jitru.
jak jsem u večer se na ně klad';
proto děl jsem k muži: „Místa není.
musíš dále po svém vyživení!"

On však smělejším byl teď už v přání:
„V také zimě? Nech mne tady přec!
Jakmile se počne v budování,
zaplatím ti řádné každou věc . . ."
Já však nedbal: „Mír mi rušíš, duše,
nelze déle!" pověděl jsem suše.

Šel, leč jak? šel v mumlání a vzdoru:
„Inu, ano," děl, „máš lepší stůl,
vyháníš mě zrovna do úmoru,
také jsi již pány načichnul;
dej jen pozor v budoucnosti šedé,
ať tak valně vždycky se ti vede!"

Na návrší, pěšin na rozcestí,
dřív než hustým les ho mlázím skryl,
obrátil se, zdvihl obě pěsti
a mé nízké chatě pohrozil,
proto snad, že u mne svátky trávil . . .
A já zase do práce se vpravil.

XXII.

Čím dřív slunce budilo se v nachu,
čím víc jeho zlatý pršek hrál,
tím víc v duši rodilo se strachu,
tím víc jsem se o dědictví bál,
jež jsem svému hošku dáti toužil,
osud však už nad hlavou nám kroužil!

Inženýři přiklusali znova,
lidstva ruchem hučel vrch i důl,
kde měla být dráha satanova,
vytyčili hojně žerď i kůl;
a cizího lidu pestré hříchy
jeden rozvířily kraj náš tichý.

Všecko, všecko v kraji hněvalo se.
zasmušen stál les i vrch i dol,
každý kvítek utápěl se v rose,
každý kmen se zachvíval jak stvol;
Špičák vzdychal, Roklan s jedním okem
hloubil úžlabinu slzným tokem.

Prosby, vzdory nepomohly více;
hrozeno mi v městě vězením,
ve prospěch-li oné železnice
úmyslu dost záhy nezměním,
a že třebas pod vojenskou stráží
domek můj mi rozkopati zkáží.

Přec jsem nechtěl. Mohl-li jsem, rcete,
prodat vše, čím šťasten byl náš rod —
který v novou snítku nevykvete,
ani nevypučí kmene zpod —
kde slunéčko se zálibou stálo,
a nechť mrakem skryto, přec se smálo?

Ach, můj Bože! Posavad tam stojí,
já je vidím stále, každý den,
když pohroužím v snění duši svoji:
třebas domeček můj rozbořen,
posavad tam zlatou nožkou skáče,
ach, a neví, že mé srdce pláče.

Ano, ano, domek rozbourali,
že se nahradí mi, byl jsem jist,
když já plakal, dělníci se smáli:

„Buďte rádi, máte psaný list,
za který vám v témdni advokáti
dvakrát tolik, zač to stálo, vrátí!"

Smáli se; i ten byl mezi nimi,
jejž jsem o vánocích pohostil,
nejvíc kopal, vesel žaly mými,
nejhloub špičákem v mé sínce ryl;
víc jak on snad nikdo nebyl hbitý:
zášti půl, půl živým ohněm zpitý.

Tak, co věstil havran onen krutý,
splnilo se záhy, bohužel;
a já, božím soudem do pout vkutý,
rodné dědictví jsem opcuštěl,
abych s dítkem svým a milou druží
na čas — na vždycky — šel do podruží!

Najali jsme senník opuštěný;
dvířka s okny v něm jsem upravil,
pokryl střechu, ucpal mechem stěny,
a tak z nouze obydlí jsem sbil,
nežli něco, jak to časem chodí,
v dobrém místě ke koupi se hodí.

Hroužil jsem se v naděje zas milé
že těch žití sporů budu prost,
červánkem že lásky, silou píle
lepší rozkvete nám budoucnost;
že se smutek s mého čela zvedne,
až si s námi jaro na stráň sedne.

Ale žel, čím touha na nás likne,
chvějícím co voláváme rtem,
všecka radost v jařmu žití znikne,
jak hrdlička bouře záchvatem:
letí, letí, aniž ví, kam letí,
do vln zapadne-li vod či setí.

XXIII.

Probíral jsem domky po vůkolí,
jako hračky odrostlejší hoch,
však jen také, z nichž bych přes svah holý
k oněm drahým místům hledět moh',
k nimž mé oko vždy, když srdce mřelo,
pro útěchu sobě zaletělo.

Vždyť už dřív, a nyní dvojnásobně,
byl mi druhem velebný ten hvozd,
kde tak mile, útulně a zdobně
domlouval mi zvučným slovem drozd;
a když nezpomohlo, vždy zas znova,
až jsem v duši vzal ta zpěvná slova.

Měl jsem jinam? Nemožno mi bylo
opustit kdy onen horský klín,
v němž se duši mé tak sladce snilo;
oněch jedlí temný baldachýn,
jenž mi nad hlavou se rozprostíral,
když mne žal svou silnou dlaní svíral.

Nemohl jsem! Duch můj neuvěří,
že kdo odchází rád z oněch míst,
kde mu květ kdys spadnul do kadeří,
anebo jen svadlý žlutý list
s toho stromu, kde matička milá
pod nebem ho nejdřív políbila.

Kdož by prchal odtud, prázden citu,
kde pocítil první slast i trud,
první hvězdu shlédl na blankytu,
první láskou poznal první blud?
Nikdo. V smíchu zabudne, však v pláči
vždy ho něco nazpět domů tlačí. —

Tak i já jsem vždycky místo hledal,
z kad by celé hory bylo zřít,
s nimiž bych se srdcem k nebi zvedal,
s nimi v práci mohl žít i mřít;
vždyť jsme dávno v radosti i bolu
sdílné duše vyměnili spolu.

Nejvíce jsem toužil po té síni,
z které jsem kdys svoji ženu vzal;
bylať v cizích rukou, protož nyní

rád bych ji byl ženě nazpět dal,
aby se jí doma býti zdálo,
a tak srdce stále nestrádalo.

Šel jsem tedy záhy za večera,
abych všecko ještě jednou shlíd';
za dne nelze, vždy tu práce stera,
v poli, v lese tráví horský lid, —
mluvím, smlouvám, aniž bych snad soužil,
až jsem dosáh', po čem v snách jsem toužil.

Umluveno. — „Na den druhý," pravím,
„zaplatím vám všecko, jak chce řád;
co je dluhu, převezmu a spravím,
i ten úrok přidám k tomu rád,
ba i za úvozem tamo dole,
jak dřív vaším buď ten kousek pole."

Všecko řádně — a již sprostěn trudu
ke svým drahým pospíchal jsem zpět,
co své žence vypravovat budu,
napřed už si šeptal horký ret;
nechať dříve žal mi ňadra stiskal,
teď vnitř duše nadšením jsem výskal.

Letěl jsem, jak vlaštovice letí,
když si v hnízdu vyhledala krov,
v němž by odchovala drobné děti;
moje duše postrádala slov,
jimiž svoje štěstí líčit chtěla,
vše co dřív se stalo, prchlo s čela.

Tak je člověk. Jedno pousmání,
jež mu v ústret nese okamžik,
plaší žaly, jako v kolotání
netopýry plaší slunka vznik,
tak že děsných supův smečku klatou
zapomene jednou muškou zlatou.

XXIV.

Krev mi vřela — srdce bušilo mně;
tu, když blízko chatky skráň jsem zdvih',
zdálo se mně, jak by v skalním lomě
při měsíci plachý stín se mih',
rychle potom přes neschůdné srázy
ponořil se v rozbujelé mlází.

V ráz mne pojal strach; i zdvojím síli:
v domku temno, jistě šli již spat,
klepu v okeníčku, čekám chvíli —
žena moje nejde otvírat;
nejde, aj, to dneska ponejprve!
a v mé srdce vjely proudy krve.
Tluku zase, úzkost má se množí,
volám, řičím — mrtvo, žádný hlas,
běžím k dveřím — pro spasení boží!

Otevřeno — mně se ježí vlas;
vejdu v síň, zrak kol se dívá,
všude tma a nic se neozývá.

Poslouchám a rozžíhám pak svíci —
ticho — vše mi trhá z ruky strach,
rve mi duši, rozžhu . . . děsno říci!
Dřív než já, byl v obydlí mém vrah —
na svém loži — snad že udušena —
i s mým hoškem zkrvácená žena!

V ústa obou, aby nekřičeli,
ucpán v půli roztrhnutý šat,
obráceni byli k sobě čely,
a kol všecko plno rudých lat;
leč když z hrdla šat jsem dobyl hbitě,
oddychly si žena má i dítě.

Byl v nich život dosavad. Noc celou
myl jsem rány, třel je zas a zas,
stápěl chladná čela slzou vřelou,
čerstvý obvaz dával za obvaz;
sotva hošek usnul zotavený,
udvojil jsem píli u své ženy.

Oddechla si; posléz přišla k sobě:
„Ty's to, milý, pochválen buď Pán!
a kde Jeník, naše zlaté robě,
není mrtev? není zahrabán?"
„Není, ztiš se," děl jsem, „duše drahá!"
ona zase: „Hostili jsme vraha!

Ten, jenž bědný přišel v božím hodě,
zbojníkem se vrátil, jako saň
ve tvém statku řádil, na tvém rodě,
věčná boží kletba padni naň —
i mou čest vzal chtíčem dravé vlčím —
ne, ach ne, to ukrutenství smlčím!"

„Běda!" zkřik' jsem, přemohl však sebe,
„ó jen nemluv, drahá, ticha buď;
později' vše, až síly dá ti nebe,
nyní ještě krvácí ti hruď . . ."
tichými jsem zahovořil slovy,
a zas obvaz přiložil jsem nový. —

Také ji sen v bledé líbal skráně:
svíce zhasla, den se budit zdál,
a já, hlavu v tvrdé složiv dlaně,
z hloubi duše své jsem zaplakal,
na Boha jsem zažehral v slz toku
že má chatrč netkvěla mu v oku.

Ohléd' jsem se, rozbita je truhla,
všecko přeházeno z důli v hor;
žhavá moje prsa rázem ztuhla,
žalost s lítostí se daly v spor:
vše jsem dověděl se okamžitě:
na žebrotě my i naše dítě.

Však co po všem, Kriste spasiteli,
jen mi ženu, jen mi dítě vrať!
pro peníze srdce nezaželí,

neníť štěstím přeoraná hať,
ale to mi celý život skruší,
zbavíš-li mě těch dvou milých duší.

Ne, to nelze, toho neučiníš,
víš, že nemám na tom světě nic!
nuž, proč křídlem smrti život stíníš
těch dvou srdcí mých, mých zřítelnic?
Smilování: viz, jak srdce nyje,
nebeř mi je, Bože, nebeř mi je!

Nech nás tady třeba hynout prací;
jen svůj věčný světoborný dech
ponoř v ňadra, v něž se život vrací,
jenom nás tu ještě chvíli nech,
až zas krůpěj štěstí blaze ztiší
rozpěněných strastí plnou číši.

Tak jsem prosil v mysli rozechvělý,
z dumání když vyrušil mě vzdech;
já, jsa skloněn nad drahými těly,
ústy svými utkvěl na ústech
ženy své, té milé trpitelky,
pozvednuvší ke mně zrak svůj velký.

Zase oddechla si z ňader hloubi:
„Dej mi ruku," děla „sedni blíž,
slábnu velmi, zdá se mi, že snoubí
anděl míru s nebesy mne již;
pojď mi blíž, nechť v náruč se ti vinu,
a tak ještě jednou šťastna, zhynu!

Viz, náš hošek brzy pozdraví se,
ale já jdu od vás, na vždy spat:
chladnu v ňadrech, v mysli valně tmí se,

a kde tma jest, nelze pěstovat
drobné květy, jimiž v světa pouti
stezky jsem ti chtěla ovinouti.
Netoužím a nechci žíti déle,
hlubší všechněch po írá mne žal:
nechať hrobník už mi lože stele,
do něhož mě osud záhy svál;
lépe tak, vše vyčerpáno do dna,
strast i štěstí, nejsem víc tě hodna!

Žal mi utkvěl v duši hloub než dýka,
nemohu ti družkou býti již,
obětí jsouc vraha násilníka —
od tvých ňader rve mě hanby tíž,
a přec tlukot srdce v hrudi
na tvé srdce klesnouti mě pudí!

Nelze žíti v sporu, drahý muži,
líp když umru . . ." A zas rudá zář
polila ji jako slunce růži;
zvedla ruku, hladila mi tvář,
projela mi žalem zkvetlé vlasy,
šepotajíc: „Ach ty krásné časy!"

Prchly, prchly — a přec od té chvíle,
jejíž svědkem byl nám matčin kříž,
řadou jasných dní jich byla pílě.

zářících k nám přes zelenou mříž,
jejíž tyče zle — a nejhůř dnesky —
stínem zakryly vše světlé stezky.

Ano, řada jarních dní to byla,
tvoje srdce bylo sluncem jím,
z očí tvých jsem vláhu srdce pila,
jimi naposled se opojím
jako rosou květ na svadlém stvolu —
potom budiž konec všemu bolu!

Ještě prosbou duše mé i tvojí
ovinu své dítě, drahý skvost,
aby v každém, v každém žití broji
kryl je křídlem nebeský náš host —
naše láska — jež mu v žití celém
bude ochráncem i pěstitelem.

Pryč, vy slzy z uplakaných zraků,
ještě jednou chci ty hvězdy zřít,
jak se derou z žaluplných zraků,
a pak v náruči tvé šťastna mřít —
pojď, i synáčka mi polož k boku,
ať vás oba v posled chovám v oku!

Snad to pravda — věřím v to vždy více,
koho zříme, než duch těla prost,
toho obraz v lesku zřítelnice
neseme si s sebou na věčnost —
chci vás tedy oba v lepší štěstí
v zřítelnicích před trůn boží nésti. —

Tak jsem šťastna, šťastna neskonale!
synáček náš zase zdráv je, hleď,
sní as — vidíš, jak to líčko malé
vyjasnil, jak usmívá se teď? —
Zdráv je, zdráv, vše k dobru zas se mění
tiše jen, jen nevyruš ho v snění!"

Usmála se, na má ňadra kladla
hlavu svou, hlas víc a víc se třás',
v chladné rose růže rtu jí vadla,
oka paprsek se chvěl a has' . . .
ještě k dítku obrátila líce,
vzdychla pak — a nebylo jí více! —

Posavad jsem vůlí železitou
tiskl v hloubku duše ves ten žal,
který v hrůze, kadeř z hadů svitou,
temenem svým v mraky vyrůstal —
a již v nebe vzdorovitě mířil,
kde svým okem rudé žáry šířil.

Nyní však jsem zvedl ze stěžejí
bránu žalostí svých v okamih,
abych u výčitek běsném reji
v divé touze přímo k nebi tíh'
a bil pěstí na nebeská vrata,
tázaje se, proč mně byla vzata.

Zoufal jsem — leč pohled na mé dítě,
na mé zvadlé ženy letorost,
spoutal hněv, nechť vzpíná se křečovitě,

uvězniv ho v srdce hlubokost,
volaje naň: chceš snad svojí patou
rozšlápnout i synka hlavu zlatou?

Přemoh' jsem se; bohatý proud vláhy
odnes zvolna rozkvašený hněv,
úsměv mrtvé a sen dítka blahý
uhasily žár, jímž plála krev;
zoufalství, jež v duši mocně vřelo,
v pohovoru s hoškem zase mřelo.

Když jsem ženu v rakve náruč dával,
zřel jsem na těch zesinalých rtech
úsměv, který dříve jimi hrával,
její ňadra jak by zvedal dech,
do líce jak kdyby krev se jí tryskla
a svou rukou jak by moji tiskla.

Zachvěl se, hlava šla mi kolem;
když pak z chatky vynesly ji ven,
a já s hoškem kráčeli jsme polem
tam, kde dříve otec pohroben,
bylo nám, jak tři by v tuto dobu
stoupali jsme do jednoho hrobu.

Čemu popisovat další muku?
čemu bolest nescelených ran?
čemu žalost v každém srdce tluku
a slz horký tok, jenž smutkem hnán
krůpějí svých palem srdce dusí! —
Vždyť to v světě každý druhdy zkusí!

XXV.

Po všech chatách, dalekém kraji
roznesla se hrozná vraždy zvěst;
ale lupič jinam prchnul v taji;
spravedlnost neznala těch cest,
kady ďáblem mrskaný se splašil,
by svým stínem káň a sovy strašil.

Ztracen byl — mně soustrast zbyla holá
však což soustrast? — poloviční smích
tomu, který s nebe pomstu volá;
může kdo odčiniti taký hřích
nebo smířit hrůzu také viny
ostří popravcovy širočiny?

Ztracen byl — a jen z mé duše mraků
vynořil se krvavý ten stín,
odkojený vášní v hnízdě draků,

hroznejše a feny vilný syn —
a své zuby vyceněny dravě
v líce mé se chechtal vysmívavě.

Směj se jen a napájej se krví,
netvore všech horší, ale věz:
nechť se v šípy mění tvoje brvy,
tvoje vlasy v živých kopí les,
nechť tvá síla nohou horstvo dusí —
kletba má tě přece stihnout musí! —

Žebrákovi, což mně počít bylo?
Přemýšlel jsem; na rychlo jsem vstal,
a než slunce vrchu dostoupilo,
s hoškem jsem se hvozdem výše bral,
tam kde v chatě, skryté v mladé chvoji,
panský hajný bydlil s ženou svojí.

Dobří lidé; dítek kolem sebe
nepřálo jim v plné štěstí mít
rukou boží uzavřené nebe,
nechtěvši se k blahu otevřít —
ani vzdechy, ani modlitbami, —
v radosti i strasti žili sami.

K nim jsem vešel. „Pomozte mi, drazí,"
tak jsem pravil, „dítě odchovat;
bída s nouzí kolem nás se plazí,
a zoufalství chce mou duši drát
rozkáceným dechem černé bury —
ach, a pomoc nejde ani s hůry.

Pomozte mi, než si novou praci
nutných zaopatřim k žiti skyv,
a než zdraví, jež se zvolna vraci,
snese tuhost do hochových čiv;
než mu svěžest, vzatou polekánim,
horské slunce snese bledým skránim.

Pomozte mi, vyrostl jsem dílem,
dám vám všecko, celý úspor dám,
co si čelem, schýleným co týlem,
mozolnou co rukou vydělám;
jen když dítě, v ruce vaše dané,
poctivým se někdy mužem stane.

Dospívá; leč času dosti v školy,
nejprv krásám přírody se učí,
tak jak hledí z lesův, skal a polí;
s květy zkvitej, s ptáky písně zvuč:
tak-li vaše srdce vést ho bude,
může být šťasten, kde se octne všude.

V přírodě chci, abych hoch můj drahý,
jako já kdys, školu měl i chrám,
na jehož by svaté klekal prahy
k posledním až žití hodinám,
by, až bude někdy konec všeho,
z jednoho šel nebe do druhého."

Vzali hoška, tiskli moji ruku:
„Jak je vaším," děli, „buď i náš:
žijem skrovně, tiše, beze hluku.

Bůh a srdce, to jest ona stráž,
která naši chatu zlého prostí —
o vše jiné buďte bez starosti."

Byl jsem věru! Několik dní ještě
potrval jsem s hochem, aby zvyk',
pak jsem šel, však jako žhavé kleště
rval mne žal; aj, dá-li někdo lík
proti neduhu, jenž srdce dusí,
když se srostlé duše loučit musí? —

V pláči jsme se rozloučili oba;
šel jsem — běda! chůzí rostl strach,
na bedra mi sedla žití zloba,
žal pro hoška lpěl mi na patách.
Kamo jíti? — v dál? — ne, bude snáze
blíže synka při té nové dráze!

Chci být s ním, až ve zdraví mi vzroste,
nelze více v dálku z milých hor;
zdvojím píli, snad i z práce prosté
lze mi dáti něco na úspor
pro Jeníka, srdce klenot milý,
a my budem zas, co dřív jsme byli. —

Vrátil jsem se ve snách nazpět v žití,
dávné chvíle vyběhly mi vstříc,
a již smavě plné ruce kvítí
házely mi s domlouváním v líc:
Mlč, vždyť domek zas a plůtek z latí
brzičko tě zase obohatí.

Však což naděj'? pavouk sítěrobný
aby zlatou mušku štěstí chyt';
místo ní však hmyz přilétá drobný
nebo čmelák, posud v býlí skryt
s outkem celou osnovu nám lám .
a my novou — pro smrt upřádáme.

Tak i se mnou; z všeho osnování
zbyla sotva potrhaná nit;
všecka vlákna šedým vlasem skrání
na rychlo jsem musil zaměnit,
abych utkal pracně sítku tuhou,
ne však pro naděj', leč pro tu druhou.

———

XXVI.

Nevíte, jak odvahu to dusí,
kterak centy vězí uvnitř pat,
když se ústa doprošovat musí
kouska chleba u svých někdy vrat,
žalobnými slovy u těch lidí,
kterých duše naše nenávidí!

Tak i mně; jen hošíkovi k vůli
zapřel jsem se, odložil svou zášť
k dílu, dělícímu kraj náš v půli
a svět v žebráky a pány zvlášť;
měl jsem práci, ač mi děli sice:
„Dobrá je vám nyní železnice! "

Věčný Bože! dobrá — což mou vinou?
Proč jste vzali pole? proč váš druh
ukrad' všecko, pro co slzy plynou,

pro co žel mne svírá v žhavý kruh?
byl by někdo odnes' prst mých poli?
Vámi žebrák o suché jsem hol!

Avšak dost! Co dřív mé blaho vzalo,
mělo teď můj ukájeti hlad;
šel jsem tedy — žel, že tak se stalo —
vytyčené hráze budovat,
ruku tuhou při chatrném platu,
na své někdy pole a svou chatu.

Hrozná práce, srdce při ní stydlo,
ale já se přece donutil;
kdož to věděl, že jsem pro své bydlo
slzy ronil, k zemi chýle týl,
mocné špičákem jsem v půdu bušil,
by mých vzdechů nikdo nepotušil?

Lidé kolem byli živá nouze,
drobné jejich děti prostý hlad,
nežili, leč živořili pouze,
horským vzduchem byli živi snad —
nevím věru, když jsem ty však viděl,
hned jsem za své žehráni se styděl.

Byli také mnozí z polovice
jenom lidmi, jinak nahá sběř,
různé vášně strhaly jim líce;
buď že lůžkem byl jim v stráni keř,
nebo na baráku; vše co měli
za den v kapse, v noci propíjeli.

Škoda, věčná škoda toho lidu,
že tak vlastní vinou bědně pust',
dobrovolně družkou zvolil bídu,
by mu lehkovážnost z lačných úst
smělou rukou such' skývy brala
a jed za potravu podávala.

Ztýrán, chor, ač u kořene zdravý,
dřív než zrůsti mohl, zakrsal;
dobré myšlenky mu prchly z hlavy,
a tuk jeho kostí neduh ssál,
který zámky jedněch znaky zdobí
a z těch druhých nevolníky robí.

Za kus chleba k hrdinství ho koupí;
za otravy skrovný pohárek
do šlépějí rudé pomsty vstoupí,
aby z něho křivdou povstal rek,
nebo v lačném zaklektání vzteku
zdrtil díla staletí a věků!

S touto směsí také já se sdružil,
pracoval jsem tiše, sám a sám;
skleslé srdce pomyslem jsem vzmužil,
že tak aspoň synka vychovám,
který večer na půl cesty s chutí —
vstříc si letěl pro své obejmutí. —

Částku trati, kde jsme pracovali,
na svou pěst si najal četař, chlap,
dělníci ho Prušákem jen zvali;

koho jedenkráte v drápy lap',
toho nepustil už jen tak zhola,
pokud nevyssál ho aspoň z pola.

Krátký, zavalitý, sivých očí —
podrážděných zmijí v ohni brv —
vlas jak len, když delší čas se močí,
vous jak mech, jenž s větví chorých drv
rozcuchaně přímo dolů visí —
pruským vojákem prý býval kdysi.

Měl svůj barák; kdo byl v jeho díle,
celý týden moh' zde na dluh žít,
v jakékoli nouzi nahodilé
dobrý člověk ten mu chleba skyt' —
v sobotu však za to o výplatě
musil s prázdnem, ne-li s dluhem, k chatě.

Dělníky měl pojištěné tedy,
dluhů řetězem byl každý spjat:
chtěl-li hnout se, z města naposledy
přišel četník, a pak v pouta jat
musil za mizerný kousek chleba
odpracovat vše, co bylo třeba.

Znal jsem to, leč zůstal v směsi této —
vždyť jsem mohl aspoň s hoškem být;
domlouval jsem: „Bratři, okuste to
místo v krčmě se mnou pohár pít
tam v tom zdroji, který ovit květem —
k štěstí povede vás jistě světem."

Tak jsem mluvil; smáli se mi zprva.
„Budsi," děl jsem, „vím, že přijde den,
že ten výsměch věru nepotrvá,
až se ke mně přidá ten a ten —
a kdo hlouběj klesli v nebezpečí,
těm už není příkladův ni řečí.

Vyčítáte četařovi věci,
jimiž vlastně vinen každý sám;
sáhněte jen opravdově k pleci . . .
Jdete k němu: „Dej nám!" On dí: „Dám!"
Řekněte spíš: „Nechcem, děti máme,
aspoň pro ty něco uschováme."

Tak jsem radil, ovládaje tlupu
podrážděných na Prušáka hlav;
zvolna ustávali v mrzkém kupu,
až si v posled zpíval všechen dav,
jdoucí za soboty z práce domů,
jasno v hlavě a pár grošů k tomu.

S jakous úctou na mne pohlíželi
říkajíce: „Zkusil toho dost;
vše, co jeho paže vytížely,
vyrvala mu přes noc zhýralost;
přece všem, nechť kdo se koli zeptá,
poradí a nikdy nezareptá."

S četařem však zle jsem si to zkazil:
vždy jsem nepracoval pilně dost,
s věčným hněvem kolem mne se plazil,

až ukázal kopýtko i chvost:
„Nechci vás" děl, „kazíte mi roty,
můžete jít jinam od soboty!"

Inu dobře, což jsem mohl říci?
nechtěl — nechtěl! půjdu tedy dál.
mráz i žár však zahořel mi v líci,
bez hošíka žíti jsem se bál;
ale prosit? — nikdy! proč pak asi?
člověk trýzní všemu přivyká si.

——

XXVII.

Přišla chvíle; byl jsem u výplaty,
sdílím s druhy vše, co chtěl jsem říc,
a jdu dál, tu právě hoch můj zlatý
po násypu vzhůru jde mi vstříc,
aniž v prostém srdéčku svém tuší,
že to pracné dílo nožkou ruší.

Volám naň, vše marno! úsměv v tváři,
že mě dnes tak záhy překvapil,
netušeným štěstím na mne září —
však než jsem ho v náruči své skryl,
před nohy mi padá s děsným pláčem,
v tvář i hlavu šlehán karabáčem.

Hoch mi zúpěl; v tom jej ruka hrubá,
jako kámen, který v hnízdo pad'
a v něm bědně ptáčkův život rubá,

udeřila v levou stranu zad;
chlapec zkřikl a v písek moji stopy
mdloba zlatou hlavičku mu klopí.

Jako krahuj rozlícený želem
na nestejný zapomíná boj,
když mu jestřáb v zobu zkrvavělém
drahé pískle nese v temnou chvoj,
tak i já — v ráz jako tygří tlapa
padla ruka v líce toho chlapa.

Chyt' jsem ho a zapomenuv syna
hůř než blesk jsem na mrskače trh' —
a již Prušák, poběsilá psina,
jako balvan s hráze v důl se svrh',
tak že dole sotva pohnul oudem,
a krev se mu lila z hrdla proudem.

Však mi tenkrát pomáhala taky
zášť k té železnici ze všech sil,
a pak to, že cizák všelijaký
v Čechách bohatnul a tyl,
krev nám ssaje upíříma rtoma,
vyzvídá a zbraň pak kuje doma.

Hledím naň, tak obtěžkán jsa hříchem,
jako v bouři kaprad jsem se chvěl:
kolem pokřik pomíšený smíchem:
jedni „Zle!" dí, druzí: „Dobře měl!
dobře na chlapa je nadutého;
beztoho jen sám je vinen všeho!

Trestat ano, to z nás každý činí,
ne však týrat, jako vzteklý pes,
mrzákem-li dítě bude nyní,
kdo mu nahradí co, která ves
přijme je tak zhola do výživy?
Toť aby šlo žebrat svojí skývy!"

Bouřili se, já je krotil slovy:
„Nechte všeho, v krvi leží muž,
kvapně tam!" Sám letím k synáčkovi —
v rukou staré ženy ležel už,
ale bled a chor — já v ráz ho lapil
a jak šílen k hajnému jsem kvapil.

Lidé do kola se vyhýbali,
k zastávce se nikdo nepozved':
„Chytněte ho!" zaznívalo z dáli;
„Prchej!" znělo zblízka, „utec hned —
nechoď k hajnému, leč v tajná místa,
sic tě v žalář vezmou dozajista!"

Běžím tedy, srdce v žebra tluče;
o sebe jsem věru málo dbal,
zanevřel jsem na život pln žluče,
o synka však třás' jsem se a bál,
ani nevím, živého-li nesu,
po výmolu střelmo prchám k lesu.

Jako sokol postřelený v boku,
dal jsem synka ve přítelův krov
s těžkou slzou v nepokojném oku,

řekl jsem jen málo díku slov:
vzal jsem brokovnici, brašnu k tomu,
a již utíkal jsem do polomu.

Však, ó běda, hoch můj plný žalu
vyběh' z chatky, jenže nožky vlek',
volal za mnou, slézal ostrou skálu,
prosil, štkal, zved' ručky, na zem klek':
„Tatíčku můj, proč mi utíkáte,
což tak pramálo mě v lásce máte?

Neprchejte, bolesti se množí,
čelo pálí, z nožek prýští krev,
kámen řeže, ruku škube hloží,
do hlavy mě bijou větve dřev,
stezkou porvány jsou malé paty —
s vámi chci, ó tatíčku můj zlatý!"

Myslil jsem, že úzkostí snad zhynu,
marně prosím: vrať se! on vždy výš,
bleskem letím zpátky — a již vinu
na svá ňadra drahou chlapce tíž,
jehož oko, slzy ještě v řase,
po dešti jak louka usmívá se.

Co a jak se dále s námi stane,
na to nemyslil jsem, když jsem prch',
jestli krůpěj vláhy ještě skane
v pohár žití, jejž mi osud zvrh',
či do něho bída žluči chystá,
aby srdce puklo dozajista.

Zapomněl jsem prvé nebezpečí —
vždyť jsem si svůj poklad v rukou nes';
příroda a čas nás zase zléčí,
chléb snad také vyhledáme kdes,
třebas někde v kraji, když ne tady —
poctivec, tenť vyživí se všady.

Ubíhal jsem, jako jelen štvaný
úzkostlivě kvapí na ručej,
aby schladil pal horoucí rány,
než ho stihne lovcův divý rej;
a když ňadra větru chladem mřela,
strachem o dítě zas zahořela.

Ani nevím, kam mě oči nesly;
prchám po cestách jen neschůdných,
a když mlobou nohy moje klesly,
strach o život hošíkův mě zdvih';
brzo na týn kvapím, brzo s týnu,
bych dorazil dříve k Herrenštýnu.

———

XXVIII.

Znáte ony trosky v starém bučí
v Šumavíny místech tajemných,
v kterých vichr syna zpívat učí,
jenž se za večera v habří zlíh',
sám však, sotva letní noci minou,
kolem prohání se s Meluzínou.

Kolem valy, posud plny vzdoru,
mohutný se pojí ve trojhran,
na nich roste javor na javoru,
stověké pak jedle se všech stran
kloní temné větve v mocném sklopu
přes porosty hloubných do příkopů.

Čaroděj prý jakýs v dávné době
vystavěl ten opuštěný hrad,
a zde ukryt jako v živém hrobě

chmurné hory kolem kol prý klad',
tak že ani bílé světlo denní
netušilo v skrýši jeho dlení.
Znal jsem hrad, a v čtverbok'm tom zdivu
nalezl jsem kdysi zpustlou skrýš,
z nížto skulou bylo vidět v nivu
skrze stromy; jinochem zde spíš
toulal jsem se, kaliny když kvetly,
a svá hnízda pěnkavy si pletly.

Na to mysle pospíchal jsem dále;
ale běda, noc se kladla níž,
chladný vítr běžel po úvale;
kde v té poušti horské najdu skrýš,
nežli kročím na kýžená místa,
v nichž si ruka lepší úkryt chystá?

Přebíhalť už podzim po úbočích,
mrazům zvyklý naháč rost' a kvet';
hošíkovi tuhly slzy v očích,
zimou chvěl se zbledlý jeho ret;
darmo jsem ho rukama hřál svýma,
vždy děl polohlasem: „Mně je zima!"

Ukryl jsem ho teplé do kazajky,
dýchal naň a ovíjel ho v šat,
pro uspání pověsti a bajky
vyprávěl jsem z našich horských chat;
těžko uspávat, když sever dýmá —
zbudil se a šeptal: „Mně je zima!"

„Počkej," děl jsem, „ještě této noci
pěknou, teplou upravím ti skrýš,
kde se opět boží za pomoci
za nějakou chvíli uzdravíš;
hned tam budem, ještě dvoje svahy —
jenom neplač, chlapečku můj drahý!"

Tak jsem těšil jej, až spal mi v paži;
leč čím víc se v horách blíží noc,
tím chladnější vítr v kmeny vráží.
Pane Bože, přispěj na pomoc!
řiď mé kroky — vzývám — přes ty srázy,
a veď k cíli krok můj z toho mlází!

A zas běžím, každý list mě straší:
Slyšíš? jsou ti v patách, utíkej!
Honem! Ne, toť tetřev jen se plaší,
moje chůze v spánku ruší jej;
však co to? aj, jedle jenom vzdychá
nad svahem — a vše je zase zticha!

Měsíc skrovně na cestu mi svítil,
ukrýval se a když oko zved',
hned ho zase oblak v roušku chytil
a jak zajatého s sebou ved';
prosvitnul-li, proto noc jen plašil,
příšerným by stínem skal mě strašil.

Hle, tam skalina se vzhůru zpjala
a svou sivou zkaboněnou tvář
skrovným prškem luny umývala;

tam zas z houští buk, jak výměnkář,
naříkal si šeptem na své děti,
že ho nechtí chránit kyprou snětí.

Každým krokem zkrvácené nohy
do cesty mi vstoupil jiný stín,
pařez vtyčil pahýlové rohy,
balvan pěstí z ruky rozsedlin
hrozil mně, já unikl mu v klestu,
on však jak by nadbíhal mi cestu.

Pospíchal jsem hory ku hřebenu:
někde svah byl, jinde příkrý sráz,
někde drť, leč jinde rouška hlenu;
však než pomyslil jsem na nesnáz
pohleděl jsem na své spící dítě
a zas dále unášel je hbitě

Tu pojednou skřížily se stezky,
chodíval jsem po nich často dost,
v pravo kratší, nevolím jí dnesky,
snadno by mě mohla chvátavost
krokem nésti stranou, pak smrt šera
strhla by mě střemhlav do jezera.

V levo tedy, jenom o pět kroků,
a již bočím podál skalních stěn,
abych nevědomky v hrozném skoku
ve propasti nebyl pohroben;
spěchám, kvapím, cesty vyhledávám —
však kde jsme to? místa nepoznávám!

Siný měsíc, mlha podzimková —
na mne vane cizota z těch míst —
rozhlížím se . . . ticho! jenom sova
letí ze skal, kvapíc pro kořist;
Bože muj, snad také já v tom bludu
s dítkem lačné smrti v kořist budu! . . .

Aj co to? co pohnulo se v mlází?
Nic, jen sosna rozpuknutý plod
plný semen na mech dolů hází,
aby nevyhynul její rod;
však proč jindy nemůže se státi,
až se pokoj mojí lebce vrátí?

Cesty není konce! Ohlédnu se —
svrchovaný Bože, kde to jsem?
v polomu as! Kol jen kmeny kusé,
noha klesá v ztrouchnivělou zem,
sotva se však mocné vzhůru vzchopí,
zase již se v černém práchnu topí

Jak lze vyváznouti z toho bludu?
Z jedné smrti běžím druhé v střet,
nelze dál, ne, tady spáti budu!
Bázliv sáhám na hošíkův ret;
ach, jak chladný! hrozno — zhyne, zhyne
A zas vyhledat chci cesty jiné.

Hošík procitnul mým namáháním:
„Kde to jsem?“ — „Muj zlatý, tiše buď,
brzo vyhneme se těmto stráním.

a pak zhoví si tvá chorá hruď!
jenom nebuď netrpěliv, milý,
víš, že by nás rádi polapili."

Synáček se ztišil, tušil asi
dvojnásobný starých ňader strach;
noha z troudu zabíhala v řasy
a zas vázla v rumu na skalách;
já však skokem pospíchal jsem dále
a přec lesem bloudil neustále.

Stál jsem na mýtiny mírném sklonku,
v pršku luny rozhleď jsem se zas —
co to slyším? hlas dalekých zvonků,
snad to klekání je v ranní čas?
ke vsi nesmím, snad tam na mne straží,
neznikl bych slédných drábů paži.

Avšak ne, toť ohlas zvonků není,
to jen v stráni rozběhlý se skot
popásá sem tamo v orůžnění,
jejž lid horský, ztuhlý v jařmu psot,
v podjeseni celé noci hlídá
a s ním v houni stará jeho bída.

Mám jít k nim? Ne, bezvolně by řekli
stihačům mým, kady jíti moh'
starý člověk „dráhy dělník vzteklý",
v jehož náručí byl chorý hoch;
ne, ba ne! A zas jsem běžel lesem,
kleči, kamením a vlhkým vřesem.

Přes rozvalin kamenité pouště,
přes třasavisk temné rudý kal,
přes pařezy, nemýcené houště,
přes pahýly, přes kleč na močál,
přes kořeny kryté plesnivinou,
jež se hadi u noh vinou.

Přes rozrytá ňadra mělkých skalin,
které vichor křídly roztepal
přes úplete ostružin a malin,
přes bukových kmenův tuhý sval,
přes štěrková pole, mechy kluzké,
a zas přes hřebenův stezky úzké

Hned jsem šplhal vzhůru namáhavě,
hned odvážný učinil jsem skok,
hned mi závrať zakroužila v hlavě,
hned mi úzkost šípem protkla bok:
po mém těle chladný pot se valil,
zevně mráz a vnitř mé oheň pálil.

Abych nepad' s hochem do neštěstí,
nebo v horský ne abočil svah,
po kolena radš jsem váznul v klestí,
namáhavě přes skalní lez' práh:
po pás zapadal jsem v třasavisku,
avšak nespatřil jsem srubu v blízku.

Přes bařiny spěl jsem kryté kalem,
které, když je objal slunce žeh,
nemoc líhly u výparu valem

v postrach po údolí srubů všech;
teď tu stály, čekajíce chvíle,
až je léto nadchne k nové síle.

V rudé úvaly a vřesoviště
nes' mne zlekaného těžký spěch;
tu mě kořen chyt' jak hrozné klíště,
tu zpěřený potok na příč leh',
v jehož loži, dřív než jsem se brodil,
z bílých pěn strach černý se mi rodil.

Moří noha chytala mě v chůzi,
nohou kol se vinul klečný had
a dech větrův rozkacené luzy
v horká prsa dýchal mrazný chlad·
strašilo to ubohé mé dítě,
aniž znalo strasti mé v svém skrytě.

———

XXIX.

Vybřednul jsem jakous na pěšinu,
v tom přes cestu někdo rychle sběh' —
srdce buchlo, ke stromu se vinu,
leč zas novým krokem chvi se mech.
a zas jiný kročej šustí v drně . . .
poslouchám a stojím opatrně.

Mél jsem ovšem pušku na rameni,
avšak v rukou hoch se počal chvít,
než by ho složil k svému kmeni
mohl jsem už ránu v boku mít;
protož schýliv k hošíkovi hlavu,
konejšil jsem dvojích ňader vřavu. —

Opět kroky! Snad mě přece stihli!
Poulím oči. — Musím zhynout přec?
V tom zas jiní jako stín se mihli.

s plecem ukloněným pod ranec;
oddechnu si, skloněn k dítku líci
šeptám mu: „To jsou jen podloudníci!“

Nuzní lidé; nedostatek chleba
zavedl je na tu cestu zlou,
opatrně s nimi jednat třeba;
oklamáni častou nástrahou
krutě dřív, než nutno jest, se brání,
a kdož najde mrtvoly v té stráni! —

Přešli všickni, nic se nehýbalo,
vítr usnul, ustal sosen vzdech,
kapradí i křoví všecko spalo,
jenom ztěžka oddychoval mech
pod nohou, a hošek rtoma svýma
polohlasem šeptal: „Mně je zima!“

Přitisk' jsem ho k prsům pohodlně:
„Drahoušku můj, brzo kyne cíl,
pak na mechu květupln' vlně
líčkům tvým se vrátí růžný pyl,
do klínu ti úsměv slunka sletí
a s ním písně s kalinových snětí.

Přiviň se mi jenom k srdci úže,
jeho tlukot rozproudí ti krev,
důvěřuj, to také něco zmůže;
brzo vybředneme z těchto dřev,
a než ráno přijde, ba snad spíše,
budem v útulku své tajné skrýše.“

A zas dále nohy utýrané
kvapí lesem, cíle nelze zřít,
s čela pot, krev s těžkých nohou kane;
což mám dřív, než skrýše dojdu, mřít
v tajných místech ve pralese pustém,
ukryt býlí rozbujelým zrůstem?

Mám snad v rudém močálu a bahnu
pohřbít dítka svého útlý věk?
Všude smrt, kam hlavu svoji nahnu,
všude příkoří a pekla vztek;
tělo mé již listem svadlým hyne,
a mé kleslé mysli hrob jen kyne. —

———

XXX.

Svítalo. Já posud neznal kraje;
umdlen, zchvácen, chvilku sedl jsem
rozbrázděné rokle u pokraje
pod obrovským skalním útesem;
rozhlížím se zas a v náhlém vzchopu
polohlasem zkřiknu: „Máme stopu."

Průsekem jsem spatřil známou výsku,
za ní výše statný horský les:
tamo má skrýše! Rychle k rubanisku,
drahný cesty kus jsme ušli dnes!
a již líbám hocha: „Teď se vzmužit,
jsme tam hned!" a zas se noha tuží.

Běžím, letím na ty troje hráze,
jež prý Velký Prokop stavěl kdys,
aby pokořiti mohl snáze

onen cizí, vraždychtivý hmyz,
který do Čech soutěskou se hrnul
v hrozné síle, tak že vesmír ztrnul.

Letím, mijím myslivárnu starou,
zvolna kráčím skrze hustou mlázˌ
blíže oblé věže onou sparou
do tajemné říše vcházím zas,
a hned lůžko z kamení a mechu
hoškovi a sobě robím v spěchu.

Když tak odpočíval pěkně v měkku,
a já pozoroval, že by spal,
pospíšil jsem, bych na místě léku
kousek chleba ve vsi vyžebral —
obvázal jsem hlavu k nepoznání,
zraněnou pak nohou šel jsem k stráni.

Dosáhl jsem všeho v krátké době;
a zas jsem se nazpět lesem kmit',
bázliv, zdali chlapeček můj v kobě
v strachu beze mne snad neprozít'.
hledaje mne v naříkavém pláči —
a již vcházím šťastně k svému spáči.

Později ovšem v jakémsi takémsi míru
čekal na mne vezdy trpěliv,
když jsem nutnou stravu hledal v širu:
jenom někdy tak byl slab a tkliv,
že když jsem se láskou k němu shýbal,
tisíceré slzičky jsem líbal.

Přinesl jsem také různé léky,
a že kobu ovládal už chlad,
suché klestí s buku u paseky
před sklípkem jsem k ohřívání klad',
a pek' srnce, jejž jsem stihl ranou
pro dušičku svoji milovanou.

A což jsem mu vypravoval všecko,
jenom aby chuďas zapomněl —
bajky, jež jsem slýchal jako děcko,
náhle všecky v paměti jsem měl;
pročež rozhrnul jsem srdce svoje
denně Jeníčkovi do úkoje.

Drobnými též žerty pro usmání
bavil jsem ho, ve svém koutě skryt,
děsnou bolestí však uvnitř skrání
chtělo se mně srdce rozskočit;
přemoh' jsem se, všecko vypravoval
a tu hlavku na ňadrech jsem choval.

„Věz, Jeníku," děl jsem: „zde v té věži
zazděno je tré překrásných děv,
každá tajně pokladu si střeží,
často z kob těch ozval se již zpěv;
kde kdo hodný, tam jich štědrost vchází
s dukáty, jež do klínu mu hází.

Tobě jistě také něco dají
hodné dcerky Ježka z Velhartic;
jen až žluté lístky napadají

k malým nožkám tvým, tu nemluv nic,
skryj je do kapsičky u svých šatův,
doma změní se ti do dukátův.

„Ano, ano!“ — Hošek usmíval se,
a jak divný, smutný byl ten smích!
„Kde ta věž, zde vedle?“ ruče ptal se,
a hned žlutý lístek buku zdvih',
jejž sem vánek zanesl v tu chvíli:
„Hle, tatíčku, peníz hodné Víly!

Za to doma vystavíme chatu,
zakoupíme velký pole lán.
obléknem se do krásného šatu,
ty jak velký, já jak malý pán:
na chudých však přec se neprohřešim —“
děl a v ručky tleskal: „Jak se těším!“

Neptejte se, jak mně při tom bylo;
ústy ovšem také jsem se smál,
ale srdce proudem slzy lilo,
na prsou mi hrozný čin můj stál,
šeptaje: „Nač dítě kojíš blahem?
vždyť jsi zabil člověka — jsi vrahem!“

Zachvěl jsem se; ulehl jsem k dítku,
dýchal v ručky, kolem krčku vzal,
a jak vánek něžnou hlavu kvítka,
tak jsem drahou duši uspával,
přikrývaje hoška prostým šatem
a své lásky purpurem i zlatem.

XXXI.

Když mi zemdlen tiše odpočíval,
před vchod skrýše zamyšlen jsem seď,
v temno lesů nebo v luh se díval,
tažných ptáků pozoroval sled
a sám sebe tázal jsem se v trudu:
Kam potáhnu já? co jsem? co budu?

Co jsem byl, to zapomněl jsem želem;
pomsta prchla, teď mnou vládl strach,
chtěl jsem vraha stíhat smělým čelem . .
stíhat já — sám stíhaný já vrah!
Ach, mé dítě s duší svojí jemnou
proto mřít a trpět musí se mnou!

Kam je dát? beze mne žít nechce!
Mám mu prchnout, zanechav jej kdes,
aby žebráčkovi přišla lehce

jakás sama žebrající ves?
Mám dát soudu ruce svoje rudé?
Však kam synka? co — co z něho bude?

A tak myslím, tak přemítám stále,
vnitř však vadnu jako starý peň
v ustavičném myšlení a žale,
pohlížeje ranní na jeseň,
která v mlhách na skaliny sedá,
zakuklená, shrbená a šedá.

Zřel jsem, kterak do těch hvozdných stínů
z dáli močálem se jala bříst
a do větví kručin, kalin dřínů
šedivé své niti zvolna příst,
aby v jejich polétavou síťku
chytla slunko, až v jich zbloudí snítku.

Listí žloutlo, větrové se rvali,
javor skláněl bohatou svou skráň:
a než pršky slunka napadaly
na lupenu jeho velkou dlaň —
již mu odmírajíc ruka klesla,
listí dál pak vichřice si nesla.

V černou kadeř jedli padlo jíní,
pavučiny ovíjely mech,
v Šumavině smaragdové síni
ztichlo všecko: drozdi v parostech,
žluny v habru, v hlohu pěnkavice,
jenom vran vždy přibývalo více.

Buk své rámě, jako při modlení
velkněz lidí, vzpínal do nebes,
a kol kolem — ó jak smutno k zření! —
celý jeho podrost, mladý les,
a kol nich, vždy dále v lesní šero
bezlupenných ramen tisícero.

Co zde počnu? zima již se žene;
prchnu dál, jak zdráv mi bude hoch
a můj čin se trochu zapomene;
ó kéž bych si míru dobýt moh'
třebas za mořem kdes v světě jiném
se svou duší, se svým synem!

Nelze bylo! Hošek neokříval:
nepil, nejed', ustavičně bled:
„Píchá mě," děl a v mou tvář se díval,
že bych býval žalem umřel hned;
já však po zlatém ho hladě vlase
těšil jsem: „Vždyť dobře bude zase!"

A když za poledne na výsluní
na sedátko z mechu jsem ho nes',
říkával: „Ach, jakou milou vůní
dýše hvozd, jak pěkně vůkol dnes!
V málo dnech již dost mi bude síly,
a pak domů, viď, tatínku milý?"

Svědčil jsem mu; on však pokašlával,
častou žízní v hrdélku mi prah',
těžce dýchal, nepokojně spával,

trhal sebou, stenal — mne jal strach.
Buď jak buď, chci pryč, bych to své kvítí
lepší péčí mohl osvěžiti.

Prchnu v noci zase, až mi usne,
jinam, na vzdálený dřevorub,
sic mi zhyne v sluji této dusné;
nechť by třebas kat mi hlavu srub',
půjdu brzo, zítra snad — dnes v noci.
Ženo má, ó přijď nám ku pomoci!

Avšak stihnou-li nás, kdo nás straží?
Kde zahynu já, kde hošek as?
Aj, zda nemám ručnice snad v paži?
Ubráním se! Však kam s dítkem zas?
Jít mu nelze, sotva nožky staví.
půjde-li, jen dříve smrt je zdáví!

— —

XXXII.

Šel jsem na výzvědy . . . Divné řeči!
byla pravda to či pouhá zvěst?
četař vyvázl prý z nebezpečí,
ode dráhy zhola puštěn jest
pro surové s lidem nakládání;
po druhém že úřady se shání.

Pobouřil prý dělnický lid celý,
nyní však že horší páše pych,
jak se myslí. „Vraždí v cestách," děli,
„loupí, kde co může po domích;
proto pánům opatrnost káže
sesíliti po hranicích stráže!

Dobrého si našel tovaryše,
propuštěný četař je to sám,
pro lup tajné uchystal mu skrýše:

leč tak bedliv jest, že každý klam,
později teprv, když už platno není,
dojde hraničníky objevení.

Volno strážím vraha stíhat zbraní,
volno protknouti mu černou hruď:
zabije-li někdo jej neb zraní,
před zákonem viny zbaven buď,
jen když české hory krátkou dobou
prosty budou loupežníků obou!"

Věčný Bože, tak že jsem se zvinil?
Ne, ba ne! Mne pojal hněv i strach,
stál jsem, jak by do skály mé vklínil,
Což mám býti jako onen vrah,
který ženu zavraždil mi, běda!
a teď v loupeži své štěstí hledá?

Ne! a nazpět spěchám do sklepení:
vyčkám ještě den! Ne, prchnu hned! —
hoškův dech jest sotva k potušení . . .
sáhnu na nožky: jsou jako led!
sáhnu na srdéčko: stojí — stojí! —
a můj výkřik rozléhal se chvojí.

Nedbal jsem již, zda mne někdo slyší,
kdo by hledal vraha plachých stop,
lhostejno mi: zde v té horské skrýši
vedle synka toužil jsem mít hrob,
žaloval jsem, plakal pro své děcko,
jímž jsem v živobytí ztratil všecko.

Nevěřil jsem přece; v trpkém žele
hůř než šílený jsem sobě ved';
u mrtvoly bděl jsem noci celé,
hejčkal jsem ji, hlavičku jí zved',
celoval ji, hladil, tisknul, líbal,
a zas v pláči do mechu se shýbal.

Či jen snil, že navrátil se v taji
v bohatější chýžky bílý krov?
že s ním soudruhové v kole hrají?
že jej chová máť, a místo slov
ze rtův samé polibky se řinou,
a že k sobě srdce dvě se vinou?

Třel jsem ručky, dýchal k outlé hrudi:
„Viď, že nejsi mrtev, synku, viď?
tvoje srdéčko se záhy vzbudí,
aj, vždyť vytáh' jsi se s dobrou píď;
ne, ó ne, ty vyrůstáš mi skrytě,
vždyť se usmíváš, mé zlaté dítě!"

A zas chopil jsem se jeho ruky,
líbal jsem ho, raménkem mu třás',
volal, prosil dojemnými zvuky:
„Procitni! nechť v jiný světa pás
hoře mé tě třeba nésti musí,
jen se probuď, chlapečku můj rusý!"

Tak jsem křísil třesoucí se rukou,
za ňadérka dýchal, líčka hřál,
marně, on mou řečí sladkozvukou,

já pak očkem jeho neokřál;
jenom žal, jak vyrůstal by z půdy,
lámal srdce železnými údy.

Marno všecko — nezrůželo více,
nepohnul ho stesk můj ani sten,
zvadlý byl ten vlásek jeho kštice,
očkem jeho nesvítal mi den,
ve který jsem doufal dlouhá léta;
po všem bylo veta — po všem veta!

———

XXXIII.

Děsná hrůza srdce sevřela mi,
a přec nechtěl z těch jsem jíti míst;
vše mě strašilo zde pod skalami,
každé stéblo slámy, každý list,
každý útes hor jak osten krutý
zdál se být v mé srdce zabodnutý.

Prchám z koby, v kobu zpět se vracím,
líbám hocha, tisknu, prchám zas:
O kéž žalem raděj zakrvácím,
bych těch bolestí svých hodokvas
necítil dél v srdci svém a hlavě
v stálých utrpeních pusté vřavě!

Pobíhal jsem kolem po krajině,
v chaty bloudil jen, když nutil hlad,
ukrýval se v houštích, v noci klíně,

pozorně jsem ucho k srdci klad,
aby slyšela mé duše tíha,
jestliže ji ruka pomsty stíhá.

Zase jsem se vracel v úkryt sluje,
kde mi hošík drahý zvolna tlel,
abych zřel, jak bouř mu hlavu ruje,
všeho prost, bych ustavičně mřel,
bych ho líbal, bych s ním pohovořil
a zas znova svoje srdce mořil.

Mám ho pohřbít, zahrabat ho v půdu,
v lesní prsti ukypřený rov,
abych nezlíbal ten úběl údu?
neskýtal mu těchy sladkých slov?
Ne, to nad sílu je srdce mého,
nezahrabu jedináčka svého.

Vždyť se líčka dosud nezměnila,
v která kadeř v zlatých prstencích
jako horská bystřina se lila,
rtíkem posud dětský hraje smích:
z čela bílý paprsek se zvedá —
snad že hvězdu, s níž byl spadl, hledá.

Pohřbít? nikdy! vždyť ta horská zima,
moje družka z dávných mládí dob,
mile křídloma ho skryje svýma,
lepší, vzdušný vyklene mu hrob
uprostřed té staré hradní sluje,
v němž se srdce na prach nesesuje.

Její bílá, milosrdná ruka
neporuší milých líček těch,
v jejichž středu posud růže puká,
ani usmívání na ústech —
ona ušetří té drahé hlavy,
by jí změny nezhubily dravy.

Tak se stalo. Nebylo-liž lhaní,
když jsem slýchal, smrt že zima s tmou?
mrazů první zádech s horských strání
činil moudrost lidskou pochybnou;
pro hošíkův spánek byla žitím,
pro vřesné stonky skvostným kvítím.

Tak jsem sám se těšil, tak se klamal.
tak jsem ohlušoval vešken bol;
vždyť ten rozum můj se zvolna lámal,
jako bez poupěte svadlý stvol,
když ho těžký pramen deště zrosí,
aneb ostří chladných vánků skosí.

XXXIV.

Těmi bolestmi a těmi klamy
vyschly žhavé slzy, usláb' dech,
naděj v ňadrech skrytá vyhasla mi,
rozum zachvěl se mi v základech.
každá čiva chvěla se a mřela
a noc kolem mé se duše střela.

Její brvy nasypaly jedu
v pramen citů, jenž mi srdcem tek',
a vlk vášně vkrad' se ku posledu
v stádce bílých jindy myšlenek,
rval a trhal, až v mé hlavě bědné
nezůstalo ovečky ni jedné.

Čelo moje zoufalostí zryté
potřel trpkým vzdorem sytý mrak;
blíny srdce, posud nerozvité,

jedem rozpínaly rudý zrak,
jehož spánek víčkem nezaklopil, —
celý svět se pro mne v křivdách topil.

Světu lál jsem, reptal proti Bohu,
a mých prsou hněv a hlavy vzdor
v skalnou propast tlačil moji nohu
a zas bušil pěstí v štíty hor,
ba i v nebes klenby v děsném vření —
a já v půlnoc volal: „Boha není!

Je-li Bůh, proč nevinného trestá?
se silou proč pouze pobratřen?
či je pro chudáka žitím cesta
proto, aby loupen byl a třen? —
Je-li, nechať mluví! nač ty zmlky —
žije člověk pro káň jen a vlky?

Dravci páni! — budu žíti s dravci:
loupit bude, vraždit moje paž,
vezmu příklad sobě na krkavci —
ó já vím, pak — pak mne zachováš;
několik těch nutných v bídném koutku
připravíš mně vždycky za pochoutku!“

Jako chlapec, jehož ruka slabá
v skálu z luku vrže loučný šíp,
vypouštěla duše moje slabá
v nebe hněv svůj; mohlo být tak líp? —
Šíp i hněv, vše jako prach se tříští,
tětivou kde nitka na lučišti.

Tak i já se rouhal: v ustrnutí
na ta děsná slova vzpomínám,
vlas mi vstává v ňader tajném vzdmutí,
krátký čas že ku pokání mám:
nechať kde chce mysl má teď prodlí,
v práci, v spánku, vždy a vždy se modlí . . .

XXXV.

V takém vzdoru po lesích jsem těkal,
do šumavských rozvalin a spár,
noční stín mne více nepolekal,
ani živlů neústupný svár;
zvykl jsem jim, ba i hladu zlotě,
a jen zřídka chodil po žebrotě.

Často mou to ovšem duší trhlo,
jak by medvěd zaťal do ní dráp,
okamžení všecky kroky zvrhlo,
strach o dítě hnal mě v ručí kvap,
abych pohleděl, zda v nočním šeře
lupem nestalo se divé zvěře.

Žalost však mě opět zpátky hnala
přes balvany, močály a houšť,
skalnaté kde údy rozkládala

líná, vysílená horská poušť,
kamo sup jen svoje křídla sklonil,
když sbor pěvců vyplašil a honil.

Chtěl jsem oddechnout si na samotě,
na temenech nebetyčných skal,
s nichž jen mrak v své přesycené zlotě
příšerná svá křídla rozpínal,
jako černá káň, když v touze svojí
na padlého jelena se strojí.

Zde jsem dumal o svém žití celém,
až v mém srdci úmysl se líh',
abych skály rozrazil svým čelem,
nebo střemhlav skočil dolů s nich,
a štít plesa, jenž se svůdně blyštil,
tíhou srdce svého náhle tříštil.

Rád bych býval v jezerní tu vodu
navždy bolu svého tíhu skryl,
však já neodolal tomu svodu,
bych na mrtvé dítě nemyslil —
nechť se mi radš věčně lámou skráně,
nežli smrtí zapomenout na ně!

Tak vždy síla jakás neodolná
bránila mi upružiti skok,
tajná ruka zachytla mě zvolna,
předtucha mi zaklepala v bok —
a vše před kýženým smrti prahem
šeptalo mi: chceš být samovrahem?

Nechceš nikoho zřít nad hvězdami?
snad tam čeká stará tvoje máť,
otec, žena, dítě! — či to klamy?
Nezoufej! těch pásem nepohať,
jež vás všecky upoutala k sobě,
ať to v živobytí nebo v hrobě!

Chceš se vraždit, abys znikl strachu?
Ó jak zmámen jsi, ó jak jsi chor!
Vzmuž se, zaplaň jiskrou v bídy prachu,
vzmuž se, ztuhni jako jasan hor,
vítěz žitím nad podloudnou smrtí,
sic tě opak na věčnosti zdrtí! —

Zvítězil jsem, ale na čas pouze;
v také chvíli vše mě hnalo zpět,
abych v smrti plamenité touze
líbal hoškův zesinalý ret;
dnem i nocí ve svou skrýš jsem kvapil,
bych své dítě opět v náruč lapil.

Však zde hůř zas bylo nežli venku;
každý posel, každý oka hled
chvěl mou duší, jako při oddenku
chrobák lístkem, na odnož když sed',
a mé srdce po ostnatém cestí
zase pospíchalo do bolestí.

Vše mě rvalo, třelo hroznou mukou:
bílý den mne štípal v hněvný zrak,
noc mi hrozila svou černou rukou,

vítr bušil na hlavu a znak,
v sluch pak zpívala mi meluzína:
Umři raději, umři; ztratil's syna!

Chtěl jsem prchnout dále z oné koby,
kde byl pohřben veškeren můj svět . . .
ne, to nelze! ať jsou dva zde hroby,
umru s tebou, hochu! Hrstku let,
jež mi ještě kyne, s běder střesu,
ani krok jich odtud neponesu!

Chyt' jsem pušku, ránu ukrývanou
do hlavně mi ručí tiskl chvat,
byl jsem hotov, dřív než hvězdy vzplanou,
bych šel s jedináčkem věčně spát —
a již k němu ukláním se tedy,
abych celoval ho naposledy.

Líbám ho a v slz mých proudné síle
v ráz se oteplila chladná tvář,
na očkách dvě mušky zabloudilé
vstříc mi nesly kmitnou svoji zář
a jak stejně s mou by cítil mukou,
pohnul chlapeček můj ztuhlou rukou.

Vánek plavým pohrával mu vlasem,
a když jsem jej na svá prsa vzal,
zdálo se mi, jak by polohlasem:
„Otče, nevraždi se," šepotal;
„či se ti snad báchorkami zdají
všecky zvěsti o nebi a ráji?

Co se stalo, vše je z boží rady;
od počiň si, vejdi na úkoj
v naše milé pošumavské sady,
tam u matky přírody se hoj —
napij jarosti se z krásy její,
raněný jak jelen při ručeji.

Doufej v Boha!“ — Zbraň klesla mi z ruky,
na synkovo tělo já jsem kles',
ny vým srdcem lahodným zvuky
oh las dětských písní mi se nes',
jež jsem ondy s otcem v chrámě zpíval:
„Hospodin zná tvého žalu příval!“

Z tichl jsem a jako topol štíhlý,
když jej hněvný obletuje mrak,
v němž se blesky blízké smrti zlíhly,
tíše v nebe noří vlhký zrak:
tak i já chtěl zírat ve svém želi
v ústret smrti — svému spasiteli.

— —

XXXVI.

Ven jsem vyšel skrýše na zápraží:
uklidněn byl veškeň tvorstva ruch:
měsíc tiše ubíral se k stráži
svého stádce na jásavý luh,
který krupějemi mléčné dráhy
čarodějné podával jim vláhy.

Jako David Saulovi když hrával,
aby hněvný skonejšen byl král,
tak hlas přírody mi sílu dával,
tak mi na paprscích luny hrál
bílý anděl píseň tajeplnou,
a mír vzrůstal každou struny vlnou.

Cítil jsem, že vánky klid mi vály,
soucitně mi šeptal proudu var
prchající z obejmutí skály,

již svuj poklad perlí nechal v dar:
a mír tvorstva, zahnav žal a muku,
na skráně mi vložil jemnou ruku.

Vše tak ticho — i má duše ztichla;
vše mi připadalo jako sen,
který matka ponejprve vdychla
dítku svému do kmentových plen,
by je vlákna, hrubšími jež byla,
do hedvábných ruček netlačila.

Všecko, všecko prchlo, co mě rvalo,
rozruch pomsty, samovraždy vír,
jak by hvězd mi v duši napadalo,
všecku bytost moji ovládl mír —
jenom na paprscích luny v stráni
zněla vánkem píseň odříkání.

Dal jsem hlavu do studených dlaní:
Věčný Bože, hříšných skvrn mne zbav!
V tom hvizd jakýs rozléhal se stráni;
slyším dupot, snad to srnů dav —
ne, to kroky; stopa ruší stopu . . .
a dva stíny vešly do příkopu.

Snad mne stihli, abych za pokutu
vytrpěl, co sesláno mi v trest?
Budiž! život můj byl plný rmutu,
vypiju, co náklonkem v něm jest;
pojďte, pojďte, nechť dle zásluh beru,
rád svou hlavu složím pod sekeru.

Vpřed jsem kročil, stíny sdružily se —
měsíce v tom přitlumená zář
zjasnila mi jedno čelo lysé,
více — dvojí zdivočelou tvář,
a já hrůzou zůstal omráčený:
s ďáblem čert — vrah dítka a vrah ženy!

Dělili svou kořist uloupenou —
tu já zlícen vzal jsem pušku v líc:
„Pomsto boží! s takovou dnes cenou
utýrané duši vcházíš vstříc,
smířena buď utrpení doba —
nuže padni jeden, ne-li oba!"

Však mé srdce zachvělo se náhle,
plachý měsíc sivý přelétl mrak,
v šeré noci, dálné, přerozsáhlé
utkvěl, jak by mané, plachý zrak,
a vzdech větru spěchavšího svahem
šeptal jak dřív hošek: „Nebuď vrahem!

Nebyl jsi jím; domněnka jen pouhá
trýznila tě; hleď, jsi viny prost,
a přec pohání tě děsná touha
padnout z plna v boží nemilost?
teď chceš konat, čím dřív srdce vřelo,
sotva se ti nebe otevřelo?

Nevražd jich! Chceš jim roveň býti,
neznajícím hrstky lidských práv?
Pomsta? křivda? nech ta slova zníti,

hlucha jsou a třísní tvorstva háv,
nezatrať jich smrtí svoji duši;
v sporu tom ti soudit nepřísluší!

Zanech zákeřníky pomstě větší:
nechať bezvina tvá přijde v jev,
které rudý kámen nedosvědčí
ni tvůj pláč, jenž chvíval hlavou dřev,
ani žena, kterou hlína kryje —
věz, čin vlastní s tebou usvědčí je!"

Bezvolně mi ruka dolů klesla;
však než hlavu svou jsem v dlaně klad',
už se z houští dvojí rána nesla;
zírám v příkop: četař střelen pad',
druhý zbojník skokem prchá ruče —
četníkům a strážcům do náruče . . .

Lapen, svázán, jako netvor dravý
zařval vztekem, že se zachvěl bor;
v úkrytu snad jeho dračí hlavy
vražda vešla s násilnictvím v spor,
komu dřív a komu právem více
větší patřila by šibenice.

Klek' jsem na zem, zakryl v prachu tváři;
pomstil mne i chránil Hospodin!
spatřil jsem, jak v luny snivé záři
jemně usmíval se ztuhlý syn
a svým tichým rtíkem prosil sladce:
„Nyní, otče, pochovej mě k matce!

Zažeň, zaplaš útrap hejno supí
slunečnými šípy krásných dob,
až se ti zas bolest v ňadra skupí,
přijď si pohovořit na náš hrob —
tam snem jarním v náruč se ti vrátí
Jeník tvůj a zlatá jeho máti!" —

A tak bylo. Musím tamo záhy,
pudí mne to, abych na rov klek',
sprahlé oči potřebují vláhy,
sprahlé srdce víry paprsek,
sprahlá mysl těchy v čase trudu —
jinde toho nikde nedobudu!

———

XXXVII.

Těžko jsem se loučil s drahým tělem;
v posled hebounký mu snesl mech
pokropený radostí i želem,
a té noci hned jsem ke vsi sběh';
dřív však sluj tu dobře zatarasil,
bych před lítou zvěří skvost svůj spasil.

V posled skulinkou jsem hleděl v kobku,
jako Abraham, když nořen v žal
ženu svoji v prostou skalní hrobku
chvějící se rukou zazdíval,
a vzdech jeho žalný místo zvonu
pláč roznášel vůkol po Hebronu. —

Šel jsem se strážníky pílí ručí,
udal jsem se i svůj srdce dluh,
a již za trest vzkypělé dřív žluči

s vrahem v jedno upoutal mě kruh;
on se smál a klnul, když nás vedli,
leč mé oči tiše v nebe vzhlédly.

Hanba ta mi byla jako smrtí,
já ji nesl, zasloužil jsem trest:
kdo si Boha sám v svém nitru drtí,
mnohem ukrutnějším vrahem jest!
Byl jsem tedy tich; jen srdce plání
výš se neslo s prosbou: smilování!

Ostatní vše beztoho již znáte:
zbojník věšen, v můj však soudu den
odvětil sbor kmetský po třikráte
na otázky práva: „Nevinen!“
Hoch můj pohřben, já sám v tichém bolu
z jeskyně ho v náruči snes' dolu.

Zase s ním jsem hovořil, jej líbal,
vinul, tisknul — k matce v rúvek klad',
a když jsem se za rakvičkou shýbal,
celý život můj v tu hloubku pad'.
kde se žal i radost naše ztrácí . . .
Vite všecko . . . svítá! k práci k práci!

XXXVIII.

Tak dohovořil bledý muž
a v tváře zkamenělé rysy,
snad upomínky dvojí druž:
dvě velké slzy skočily si;
však dřív než v lesku posledních
těch ohňů přešly v rubín skvělý,
již rýhou líce dolů sjely,
leč on svou sivou hlavu zdvih',
jak ptát by sosen chtěl se tmění:
Je konec strastem mým či není?

Žár ohně zvolna uhasínal,
až povždy menší jeho žeh,
jenž dřív jak zlatý oř se vzpínal,
jak plivník do popelu leh',
a samolibě tím se těšil,
že v jiskrách sobě zapelešil.

Vše ticho v kruhu lidí těch,
vše klidno; ruku na svém čelu
a v oku slabých ohňů žeh
zřel každý tiše do popelu;
leč já jsem ponořil svůj zrak
v tu hloubku utýrané duše,
jež bolestně, jež trpce tak
jest oklamána v blaha tuše.

Má ňadra byla bez poklidu,
já myšlenkami dál se nes':
či nebyl muž ten synem lidu,
jenž v žádných strastech nepokles',
ač cizotinou obetkán
a týrán, sužován a štván?

Ten lid, on těší se a doufá,
nechť stále stíhán křivdou zlou,
on též, když bídou mře a zoufá,
výš pozvedá se modlitbou;
on též, když tísněn se všech stran,
nach písní roní z duše ran,
a vše, co štěstí jeho ruší,
i pomsty žár v své tají duši;
on též, když honěn božím hnv ěm
a činem záští porážen,
své rány vyléčit chce zpěvem,
ač ví, že vavřín ukraden
zas s jeho bude hrdých skrání —
a doufá přec — i v umírání.

On šetří též tu šelmu dravou,
jež sžírá práce jeho tuk,
a klidně kráčí cestou žhavou
jak Kristus ku Golgotě muk;
on doufá též: Bůh všecko vodí,
Pán sílu dá a zničí vztek!
a jásá, když mu v naděj' hodí
v klín hrst těšínských jablátek.

Leč pláčem hyne v sebe víra
i pružnost srdce, hlavy vzlet,
až všecko zvolna odumírá,
a mimo nový letí svět,
jenž křídlem v leb mu zaburácí:
„Dost pláče! Víš, kde vše se ztrácí,
co lidstvo tře? Jen v práci, v práci!" —

V tom vytrhnul mne hostitel:
„Teď, pane, pomoci vám není;
však stalo se, jak sám jste chtěl,
a za několik hodin bdění,
v němž bílé zastihlo nás ráno,
kus žití jiných jest vám dáno.

Mně zory vid a práce chvat
lid lidem káže vystřídat,
a také já chci trochu spáti,
tož musíme si s Bohem dáti.
Zde v rozloučenou čiši vína;
tou posilněte k chůzi sval,

než s horského vám slézti týna:
však bez vůdce jít nelze dál!
Náš Javorník vám cestu poví,
vždyť zná ty hory křížem v kříž:
vy, druzi, shrabte popel již,
v čas přijde na vás zážeh nový."

I loučil jsem se rukou dáním,
a po mém boku kráčel již,
bych nezabočil k jiným stránim:
jak horská jedle rostlý muž,
jíž blesk svým klínem ňadra spálil,
leč nezdrtil a nepovalil.

„Aj svítá," pravil, „den se blíží,
a modlitbu svou šepce hvozd,
mlh babky po nivách se plíží
a v houštině se ozval drozd;
a v osvěženém rosou bučí
vždy hemží se to víc a víc:
dni krásnému to v ústret zvučí
v svém chrámě hejno pěnkavic!"

A zase pozřel k nebi vzhůru
a nad hlavou svou ruku zdvih':
„Ba věru, všecku zahnal chmuru
svým teplým dechem nový jih!"
a ke mně obrátiv se pravil:
„To pěkný bude dneska den,
a duši-li jste včera znavil,
dnes budete zas vyhojen

v tom našem čarodějném ráji;
ó hleďte onen krásný zjev,
jak větve buku vstříc vám vlají!
Ba každá jako korouhev,
v jíž hedbáv skvostně zelenavý,
těm zřídka věren výšinám,
v jas pršek slunce usmívavý
svým zlatem vyšil: Vítej nám!
A třeba že jste nespal dnesky,
to věřte mně, jsem starý druh:
ty naše krásné lesní stezky,
ty naše bystřiny, náš luh
a květy, jež ho téměř stelou,
ty osvěží vám duši celou!

A věřte mně, kdo srdce nemá
pro krásy nejluznější zjev,
čí ústa zůstávají němá,
když u přírodě hárá krev,
kdo velebnější síně hledá,
než smaragdový tento týn —
ten útěchy své duši nedá;
v ni satan vždy svůj vrže stín,
že s Bohem napořád se sváří
a vyčítá mu vlastní pych,
až kleče dovléká se v stáří
zpět do přírody kročejích.

Ach v takém čarodějném chrámě
je člověk míň než mravencem,

i výš-li povznáší své rámě
a zsinalým se modlí rtem;
ba on je míň než lístek rudý,
jenž za jeseně dolů pad',
a neví odkud, kam a kudy,
a neví, proč zde žil a vad';
a neví, proč kdys v hrdé pýše
chtěl býti více nežli kmen,
jenž setlev tajemně a tiše,
sty jiných hned je nahražen! . . .

Jsme na cestě, již neztratíte,
vždyť nedělí se; já jdu k svým,
a v lesa pěkném ránu, víte,
je z dvou vždy jeden zbytečným;
tu člověk přemýšlí a bádá,
a jak už proudí jeho krev,
buď že si zkazku žití skládá,
buď pohřební svůj žalozpěv!" —

A dal mi mozolnou svou ruku,
já stisk' ji, s Bohem jsem mu dal . . .
a při hor bdělých ladném zvuku
svých citů pásma v zpěv jsem lkal.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG
5038
H48
1900
sv.6

Heyduk, Adolf
Spisy

NAKLADATELSTVÍ
J. OTTO
V PRAZE

JOS. PFEIFFER, PRAHA 1901.
TOVÁRNA NA ZBOŽÍ KNIHAŘSKÉ.